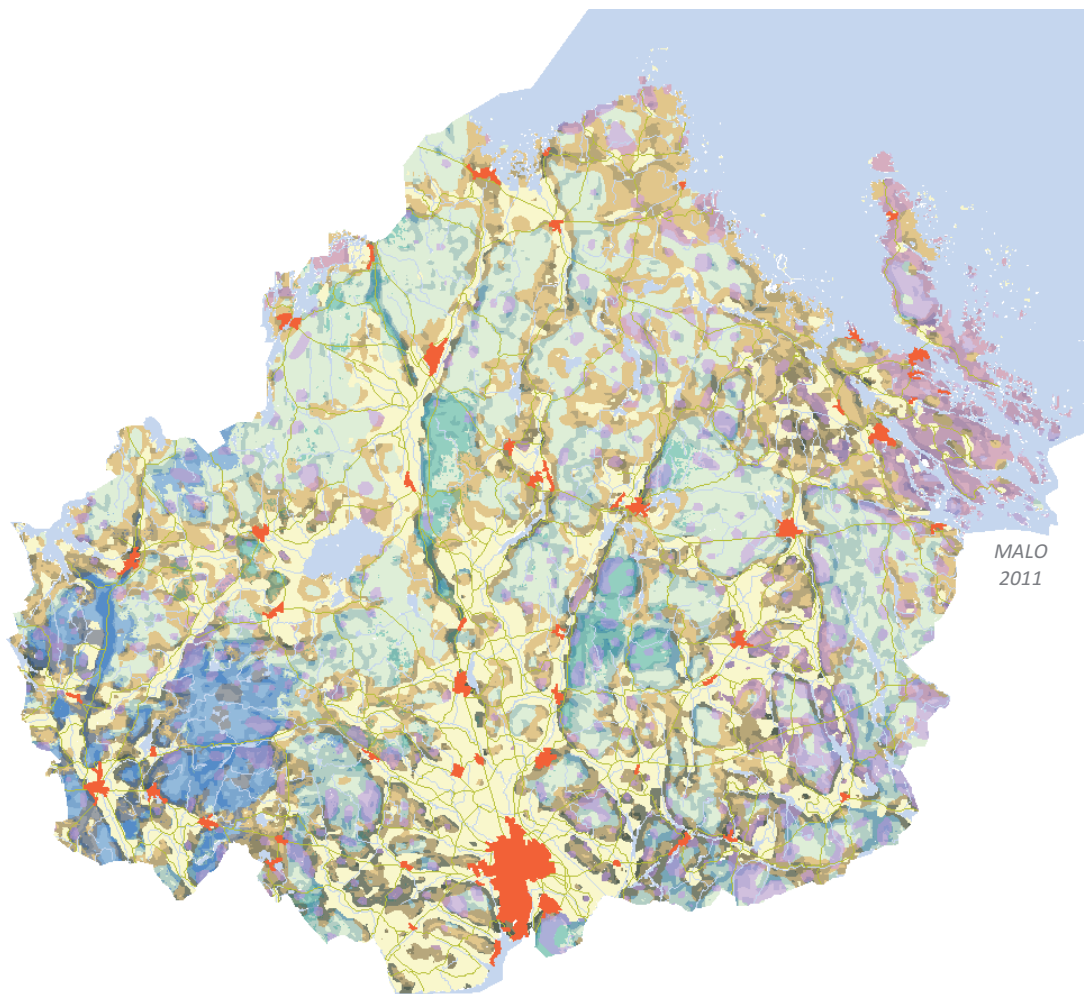

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Maria Lundholm

Karaktärslandskap Uppland

Landskapskaraktärisering för bedömning av landskapsbild

MALO
2011

Projektorganisation

Östhammars kommun

Maria Lundholm, planering/GIS,
projektledare

Analys och textsammanställning

Tierps kommun

Helena Gåije, planering, kontaktperson

Patric Norlin, GIS-referens

Uppsala kommun

Henrik Juhlin, planering, kontaktperson

Lars Eriksson, GIS-referens

Sara Hedlund, praktikant landskap SLU,
Inventering och textunderlag

Hanna Lambertz, praktikant landskap
SLU,

Inventering och textunderlag

Heby kommun

Lisa Bodinger, planering/GIS,
kontaktperson

Anders Larsson, landskapsreferens

Externa granskare

Eva Amneus Mattisson, naturlandskap
miljöskyddsenheten, Länsstyrelsen i
Uppsala län

Marja Eriksson, kulturlandskap
Upplandsmuseet

Andrew Butler, metod
SLU Stad och Land

Konsult GISanalys

Erik Lundborg, Vectura AB, GIS-expert

Jacob Nisell, SLU inst för vatten och
miljö, GIS och fjärranalys

Innehållsförteckning

Karaktärslandskap Uppland	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
INLEDNING	5
ANALYSMETOD	7
GIS-ANALYS	8
GIS-METODIK	10
INDELNINGSMETODIK	17
LANDSKAPSKARAKTÄRER	21
LÅGLÄNTA LANDSKAP	22
KUSTLANDSKAP	24
1. Öppet hav	27
2. Skärplinge slättkust	29
3. Norra Roden	31
4. Norra Roslagskusten	32
SKOGLANDSKAP	32
5. Nordupplands skogslandskap	32
6. Tämnarenområdet	32
7. Djupa skogsbygd	32
SPRICKSJÖLANDSKAP	32
8. Vällenområdet	32
9. Fjällnora-Almungeområdet	32
ODLINGSLANDSKAP	32
10. Olands-Rasbobygden	32
11. Östervålabygden	32
12. Vängebygden	32
SLÄTTLANDSKAP	32
13. Tierpsslätten	32
14. Uppsalaslätten	32
MÄLARLANDSKAP	32
15. Vreta-Dalbybygden	32
URBANT LANDSKAP	32
16. Uppsala Stad	32
BACKLANDSKAP	32
ÄLVDALSLANDSKAP	32
17. Nedre Dalälven	32
ÅSLANDSKAP	32
18. Tierpsåsen	32
19. Uppsalaåsen	32
20. Dalkarlsåsen	32
SKOGSBACKLANDSKAP	32
21. Tärnsjö skogslandskap	32
22. Västerlövstabygden	32
23. Järlåsa skogsbygd	32
24. Tierps höjdrygg	32
25. Vattholma höjdrygg	32
26. Norra Lunsen	32
27. Vittinge skogsplatå	32
FORTSATT ARBETE	32
KÄLLOR	32

Inledning

Bakgrund

Uppsala och Heby kommuner samt Östhammars och Tierps kommuner har fått projektfinansiering av Boverket för att ta fram planeringsunderlag som förbättrar möjligheten till planering för vindkraft. Båda projekten har prioriterat att ta fram landskapsanalyser som underlag för en fördjupad översiktsplan för vindkraft.

Mål och syfte

Syftet är en heltäckande landskapsanalys för översiktlig planering. Karaktärsanalysen ska fungera som ett landskapsunderlag i fysisk planering med inriktning på landskapsbild och vindkraftsplanering. Fokus för arbetet är framför allt att skapa en bild av landskapets visuella karaktär.

Metod

Analysen har utförts enligt metoden Landscape Character Assessment med stöd av GIS. Arbetet har baserats på den brittiska metoden som översatt till svenska förhållanden och anpassats till de faktaunderlag som funnits tillgängliga. En viktig del i arbetet har varit att jämföra med andra liknande analyser för landskapskaraktär i Sverige.

Avgränsningar

Landskapskaraktärsanalysen är på länsnivå och omfattar kommunerna Heby, Uppsala, Tierp och Östhammar.

Analysmetod

Landskap och landskapsbild

Landskapet är ett resultat av de naturgeografiska förutsättningarna tillsammans med människans kulturella påverkan. I landskapet möts många olika slags värden – kulturhistoriska, ekologiska, estetiska, sociala och ekonomiska. Begreppet landskap används i olika skalor och omfattar såväl det anlagda som det ursprungliga och naturgivna.

Landskapsbilden handlar om hur landskapet uppfattas i relationen mellan människa och plats. Upplevelser är inte bara visuella utan handlar även om ljud, lukt, känsla, minnen och associationer. I den europeiska landskapskonventionen definierar Europarådet landskap som: ett område sådant det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspelet mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer. Landskapets ständiga förändring är en naturlig del av landskapets utveckling. Konventionen har också en tydlig demokratisk aspekt. Den lyfter fram landskapets sociala betydelse och understryker vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet.

Landskapskaraktärsanalysen som metod

Landskapsanalysen har utförts enligt metoden Landscape Character Assessment som utvecklades i Skottland och bygger på att ett visst landskapsområde har en platskänsla, en karaktär, som skiljer det från andra landskapsområden. Landskapet är uppbyggt av vissa byggstenar som kan delas in i det naturliga landskapet, det kulturella landskapet och det upplevelsemässiga landskapet. Naturlandskapet kan delas upp i geologi, landform, jordart, vegetation. Kulturlandskapet består i historisk och nutida markanvändning. Upplevelselandskapet kan utgöras av synintryck som form, färg, mönster och struktur men även ljud, lukt och känsel samt minnen, associationer och preferenser. Samtliga byggstenar skapar mönster och utmärkande drag för ett visst område som är genomgående och har betydelse för hur människan uppfattar områdets platskänsla.

Karaktärsanalysen kan göras i olika skalor och fungerar som ryska dockor - en nationell skala kan brytas ned i mindre och mindre delar. Analysen tar också fasta på generella typer och unika områden i de olika skalorna. Typerna utgör en grundindelning med gemensamt innehåll av landform, jordart, vegetation, markanvändning och bebyggelse. Ett typlandskap kan uppkomma på flera olika delar i landet eller undersökningsområdet. Ett landskapsområde utgörs av individuella uttryck som tar form när de gemensamma faktorerna i karaktärstypen sammanställs till platsens unika identitet. Skalan avgör hur stort område det är som har en unik identitet.

Tre övergripande landskapskaraktärstyper baserat uteslutande på höjddata kan användas för att jämföra landskapstyper på nationell nivå: låglänt landskap, backlandskap och höglänt landskap. På regional skala baseras landskapstypen ofta på marktäckning och markanvändning men i vissa fall även geologi. Ett karaktärsområde underordnas landskapstypen och är indelningens minsta byggsten. Ett karaktärsområde är unikt och avgränsas från övriga områden genom utmärkande

drag inom samtliga byggstenar. I vissa fall kan det vara upplevelsen på platsen som avgör om landskapet har en egen karaktär. Ofta finns det fler landskapskaraktärsområden än typer i ett undersökningsområde.

GIS-analys

En stor del i analysmetoden går ut på att göra en skrivbordsstudie. Skrivbordsstudien utförs dels genom litteraturstudier, dels genom kartstudier. Kartstudierna har bedrivits genom verktyget GIS som en sammanvägd överlagringsanalys. Landskapets grundläggande karaktär har analyserats i GIS i fem teman. Gisanalysen fångar framför allt den övergripande landskapsbilden i de olika områdena. Se rubriken GIS-metodik för arbetsprocessen i GIS-programmet.

Terräng

Höjdiintervall ger en grundindelning i landskapets terrängtyp. Det uppländska landskapet är i ett nationellt perspektiv huvudsakligen flackt och låglänt. Det finns dock vissa områden där den övergripande terrängen ger landskapet karaktär av en plåtå eller höjdrygg. I relation till andra liknande analyser har därför en huvudtypindelning gjorts enligt landskapets nivå över havet. Låglänta landskap har definierats som områden som ligger under 60 m ö h. Backlandskap* utgör områden som ligger mellan 60 och 150 m ö h. Uppland har inga områden som kan definieras som höglänt landskap.

Avgränsningen är gjord utifrån den visuella upplevelsen av karaktären där höjdryggar av åsmaterial eller morän avviker från det i övrigt låglänta karaktären. Utöver de högre liggande skogarna i Hebyområdet har större åsar och moränhöjder därmed definierats som backlandskap.

Kustlandskap har definierats som landskap under 10 m ö h. Inom detta område kan man se en tydlig påverkan från havet ur naturgeografisk synpunkt. Det överensstämmer också i stora drag med den kulturhistoriska kustbygden. Dalälvens influensområde har på liknande sätt analyserats genom att urval av älvens höjdiintervall på 60 möh och 50 möh samt närområdet av 500 m från strand genom analys av strandskyddsavgränsningen. Avgränsning av riksintresset för dalälven har också använts.

Markanvändning och marktäcke

Det övergripande marktäcket ger grunden till landskapsmönstret. Marktäcke redovisar både vegetationstyp och markanvändning. Temat är indelat i fyra kategorier: Skog, Öppen mark, Vatten och Bebyggelse. Det redovisar i princip bara öppet-slutet och är starkt relaterad till landskapstypen men är inte egna karaktärer.

Höjdvariation

Terrängen är trots sin låglänthet varierande. Områden med stora höjdvariationer kan upplevas som dramatiska i relation till det i övrigt ensartade flacka landskapet. Ett utmärkande drag i landskapet är därför skillnad i höjd över en specifik sträcka. Analysen har fångat tre typer:

Flacka landskap – liten höjdskillnad. Slättlandskapen och det låglänta skogslandskapet är båda övervägande flacka landskap.

Småkuperade landskap – böljande eller småkuperat. Detta förekommer framför allt i de småskaliga odlingsbygderna vid kusten och i odlingslandskapen i mellanbygd.

Kuperade landskap – stor höjdskillnad, ibland dramatiskt. Detta förekommer framför allt i sprickdalslandskapen.

Markvariation

Landskapets brutenhet är mycket karaktärsskapande. Brutenhetsindex ger variationen i marktäcke (skog, vatten, öppet, bebyggelse). En stor variation ger ett mosaikartat landskap, som ett lapptäcke av olika landskapsmönster. En liten variation ger en karaktär av enhetlighet. Temat är uppdelat i tre steg: enhetliga, varierande och mosaikartade landskap.

Kompletterande karaktärer

Jordarterna har formats av landskapets geologihistoria. Jordarterna förstärker upplevelsen av vissa landskap genom den påverkan det ger på både vegetation, markanvändning och höjdvariation. Temat är uppdelat i fem kategorier och är en generalisering av den nationella jordartskartan.

Finsediment utgörs av leror och fina sandjordar och är karaktärsskapande i slättlandskap och odlingslandskap.

Grovsediment utgörs av åsmaterial grovsand och grus och är utmärkande i åslandskapet.

Moräner utgörs av morän och moränleror och är utmärkande i skogslandskapen.

Berg i dagen utgörs av berg och tunna jordtäcken och är utmärkande i det östra kustlandskapet och sprickdalslandskapet.

Torvjordar är utmärkande i låglänta myrrika landskap.

Hydrologi är ytterligare ett tema som fångas i de andra grupperingarna och som har analyserats parallellt. Vattenytor påverkar vissa landskapsupplevelser stort.

Vattenytor redovisas i temat marktäcke. Myrmarker är utmärkande för vissa låglänta landskap och fångas genom kategorin torvjordar från jordarter.

Kustzonen och Dalälven har fångats genom en höjdkategori se ovan.

Analysmatris

Gisanalysen redovisas översiktligt i en matris i anslutning till respektive karaktärsområde enligt nedanstående modell.

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				<i>Berg i dagen</i>

GIS-metodik

Framräkning av kombinationsskikt för LCA

Under projektets början utkristalliserades under ett antal möten lämpliga underlagsskikt för analyserna. Ett viktigt kriterium var att det skulle vara skikt som finns tillgängliga via gängse kartleverantörer som Lantmäteriet och SGU. Ytterligare ett kriterium var att detaljeringsnivån skulle vara anpassad för analyser på regional nivå.

Nästa led i processen var att förenkla dessa skikt för att kunna göra överlagringsanalyser över hela länet. Dessa klassificeringar gjordes med sitt ursprung i LCA-metoden och sedan anpassade vi detta till svenska förutsättningar.

Använda program

De program som har använts för att genomföra GIS-analyserna är ArcGIS från ESRI med tillägget Spatial Analyst för rasterkonverteringar. För att underlätta arbetet har även modulen Modelbuilder i ArcGIS nyttjats. För kombinationsbilderna har vi arbetat i ArcINFO workstation miljö.

Indata

De data som slutligen valdes ut var nationella produkter från Lantmäteriet och SGU.

GSD-höjddata, höjddatabas över Sverige med 50 x 50 meters upplösning

GSD-terrängkartan, producerad för att fungera i skala 1:50 000

(GSD står för geografiska Sverigedata)

SGU:s översiktliga jordartskarta i skala 1:100 000

Klassificering

Överlagringsanalyser görs lämpligast i rasterform vilket innebär att kartan delas upp i ett finmaskigt rutnät som sedan är enklare att analysera geografiskt/matematiskt med hjälp av tillägget Spatial Analyst som kan ses som en geografisk miniräknare där man adderar de olika GIS-skikten med varandra.

För att det inte skulle bli för många klasser i det slutgiltiga GIS-skiktet som användes för att uttolka landskapskaraktärerna klassificerade vi om och förenklade indata. De tre ingående GIS-skikten resulterade i fem parametrar efter bearbetning och klassificering. Dessa fem parametrar användes sedan för att beskriva huvuddragen och särdragen i landskapskaraktäriseringen.

Parametrarna var:

Höjdnivå

Marktäcke

Höjdvariation

Markvariation

Jordart (dominerande jordart)

Framräknade parametrar

De generaliseringar och omräkningar som har gjorts är följande:

Dominerande jordart 5 klasser inom 500m radie

Dominerande marktyp 3 klasser inom 500m radie

Översiktlig höjdvariation 3 klasser inom 500m radie

Markslagsvariation, brutenhet, 3 klasser inom 1000m radie

Framräkningen av parametrarna har gjorts genom att GIS programmet har gått igenom de olika skikten och sedan generaliserat rutnätsskikten genom att räkna fram medelvärden för varje ruta med hjälp av de omgivande värdena inom en angiven radie.

Slutligen adderades dessa framräknade parametrar ihop för att bilda en landskapsmosaik ur vilken sedan fältstudier och expertis tolkade fram de olika landskapskaraktärerna.

Dominerande jordart

Jordart beräknades ur jordartskartan från SGU som den vanligast jordarten inom 500 meters radie. Jordarterna generaliserades till 5 klasser se översättningstabellen nedan

Jordart	Grundvärde	Ny definition	Omklassat värde
Myr (Torv)	1	Myr	1
Lera-finmo	2	Finsediment	2
Grovmo, sand, grus	3	Finsediment	2
Isälvssediment	4	Grovsediment	3
Lerig morän, moränlera	5	Morän	4
Morän	6	Morän	4
Kalt berg	7	Kalt berg	5
Sjö	10	Vatten	0

Brutenhet

Brutenhet är ett mått på variationen i markanvändning det vill säga hur många olika slag av markanvändning det finns inom ett område. Brutenheten beräknades utifrån längden gränser mellan olika markanvändningsslag i GSD-terrängkartan per ytenhet inom markanvändningsskiktet.

Gränserna summeras inom en kilometers radie. Detta ger ett mått på hur mycket markslagen varierar inom radien, värdena på brutenheten generaliserades till tre klasser baserade på antalet 50*50 meters rutor som klassats som gräns. < 250 rutor = ensartad mellan 250 och 500 lätt varierat och över 500 varierat.

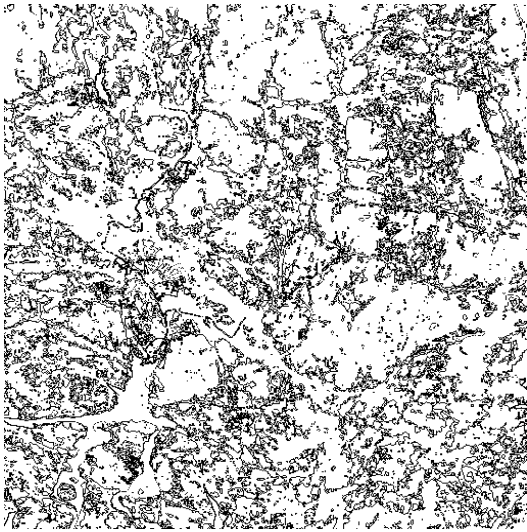

Bild 1, kantlinjer

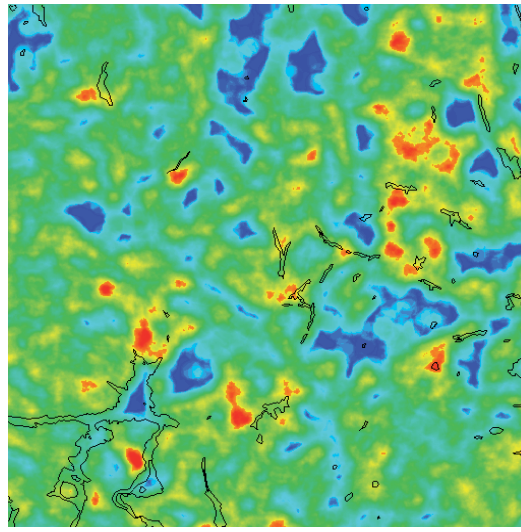

Bild 2, brutenhet

Den vänstra bilden (bild 1) illustrera kanter mellan olika markslag och den högra bilden visar brutenhetsmättet efter att generaliseringen är gjord. Rött visar på hög variation och blått är låg variation. Brutenhetsmättet delades sedan i tre klasser

Ensortad brutenhet < 250 rutor

Lätt varierat 250 till 500 rutor

Varierat > 500 rutor

Dominerande markanvändning

Ur GSD-terrängkartan generaliserades fram den vanligaste markanvändningen inom en 500 meters radie.

Markanvändning klassificerades först om till sju klasser i samband med konvertering till rutnätsskikt och generaliserades sedan till 3 klasser, skog, jordbruk_öppen och vatten, utifrån GSD-terrängkartan enligt nedanstående tabell:

Markanvändning	Grundvärde	Klassificering	Generalisering
Vattenyta	1	1	1
Barr- och blandskog	2	2	1
Åker	4	4	2
Annan öppen mark	5	4	2
Fruktodling	7	4	2
Sluten bebyggelse	12	5	3
Höghusbebyggelse	13	5	3

Låghusbebyggelse	14	5	3
Industriområde	15	7	3
Fritidsbebyggelse	16	6	3
Öppen mark utan skogskontur	17	4	2
Vatten m diffus strandlinje	18	1	1
Lövskog	19	3	1

Översiktlig höjdvariation

För att ett mått på hur kuperat landskapet är analyserade standardavvikelsen inom en 500m radie. Resultatet av denna analys delades sedan in i tre klasser utifrån standardavvikelsen:

Höjdvariation < 3 meter, flackt

Höjdvariation mellan 3 och 5 meter, lätt kuperat

Höjdvariation > 5 meter, kuperat

Sammanställning

Som slutresultat slogs de olika skikten sedermera ihop till ett. De fyra olika parameterskikten sammanställs i ett skikt genom att kombinera de olika parametrarna. För att kunna särskilja varifrån de olika värdena har sitt ursprung så tilldelades de fyra skikten varsin tiopotens.

Genom att multiplicera markanvändningens värden med 1000, jordarternas med 100, brutenhet med 10 och höjdvariation med 1 kan man lägga ihop skickten och ändå läsa ut vilken klass varje parameter hör till för en viss plats.

Exvis innebär koden 2121 klass 2 i markanvändning, klass 1 i jordart, klass 2 i brutenhet och klass 1 i höjdvariationsparametern. Detta gör det enkelt att välja ut områden med en speciell karaktär. Ett attribut per parameter har sedan lagts till och denna har fått klassnamn.

Körningar i ArcINFO workstation

De kommandon som har använts för att generera de olika skikten varierar lite hur de skrivs mellan olika GIS-programvaror men i detta avsnitt redovisas de kommandon som vi använt i ArcGIS-miljö.

Brutenhetsindex

```
jordart = natj_50_re / 10
marktyp = markanv / 1000

/* beräkning av brutenhetsindex analysområde: 1km radie

/* alla kanter tas fram, där variationen mellan marktyper är större
än
KANT = con(INT(slope(..\marktyp) + 0.5) > 0,1,0)

/* summera inom en 20 pixlars omgivning
MARKVAR1K = focalsum(kant,CIRCLE,20)
MARKVAR_SP = con(markvar1k < 250, 1,CON(markvar1k < 500, 2,3 ))
brutenhet = con(isnull (markvar_sp),0,markvar_sp)

/* motsvarar ca 20% och 40% av omgivningen upptas av kantpixlar.
```

Jordarter

```
/* översiktlig jordart, analysområde: 500m radie
JORDARTMAJ = focalmajority(jordart,circle,10,data)
JORD_SP = JORD_SP = reclass(jordartmaj,simple\jordart.lut)
```

Markanvändning

```
/* översiktlig marktyp, analysområde: 500m radie
Marktyp_sp = skog * 1 + agri * 2 + vatten * 3

MARKANVMAJ = focalmajority(marktyp,circle,10,data)
SIMPLE\MARK_SP = reclass(markanvmaj,simple/markanv.lut)
```

Höjdvariation

```
/* översiktlig höjdvariation, analysområde: 500m radie
HOJDVARI = focalstd(d:\disk_g\hojd\swed_dtm, circle,10,data ) / 10
HOJDSTD = int(hojdvvari * 10)
HOJDSTD_SP = con(hojdstd < 30,1,con(hojdstd < 50,2,3))
```


Kombinationsskikt

```
&routine combine

/* skapa ett grid som innehåller alla parametrar
&if [exists LAND_COMB -grid ] &then
    kill land_comb

LAND_COMB = COMBINE(marktyp_sp,jord_sp,markvar_sp,hojdstd_sp)

arc additem land_comb.vat land_comb.vat klass 5 5 i
calc land_comb.vat info klass = ( 1000 * marktyp_sp ) + ( 100 *
jord_sp ) + ( 10 * markvar_sp ) + hojdstd_sp
/*join med namnattributet
    &do gr &list marktyp jord hojdstd markvar
        arc joinitem land_comb.vat %gr%name.dat land_comb.vat
%gr%_sp
    &end
    infodbase land_comb.vat land_comb_info.dbf

land_comb = gridshape(land_comb.klass)
copy land_comb101014.prj land_comb.prj
&return
```

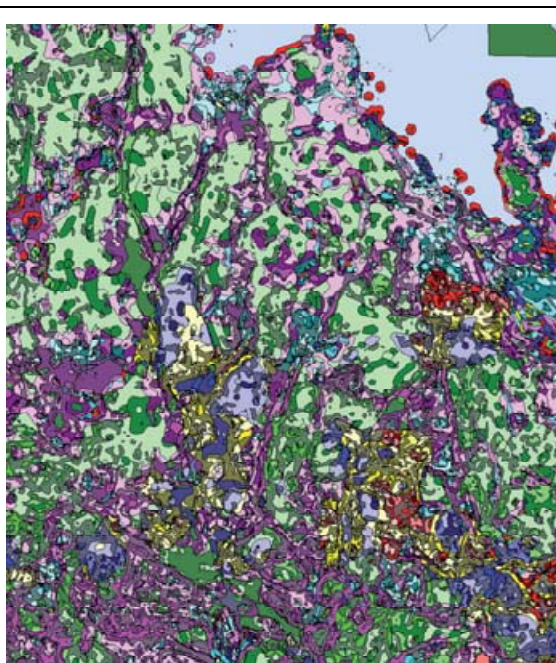

Bild 3 kombinationsskikt

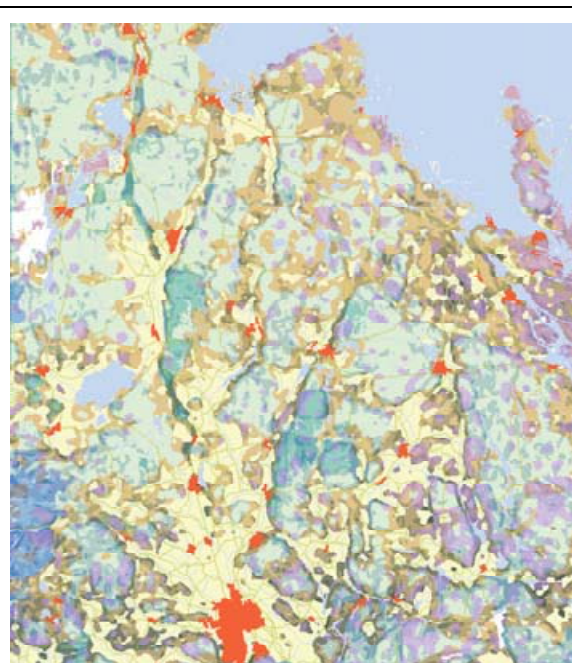

Bild 4 generaliserade kombinationer

Indelningsmetodik

Indelning i karaktärslandskap har baserats på GIS-modellen. Parallellt med GIS-analysen har litteraturstudier genomförts för naturlandskap och kulturlandskap. Huvuddrag i naturlandskapet och kulturlandskapet har identifierats och kopplats till geografiska huvudområden. Den visuella upplevelsen av landskapet har undersökts genom översiktliga fältstudier.

Huvuddragen har utnyttjats som stöd för en grovindelning i karaktärslandskap med nyckelord. Områdena har granskats genom fältbesök varvat med diskussioner i analysgruppen.

Den slutliga indelningen avgjordes genom diskussion i arbetsgruppen. Områdenas gränsdragning ställdes mot varandra tillsammans med identifierade nyckelord och jämförelser med det tematiserade GIS-materialet.

Indelningarna är i en grov skala vilket innebär att gränsdragningarna inte är exakta. Gränserna bör mer ses som mer eller mindre breda gränzoner. Några landskap har en tydlig, skarp gräns mot sin omgivning medan andra övergår gradvis i en ny karaktär.

Vissa områden är på den lokala skalan heterogena. De har dock ett övergripande huvuddrag i den regionala skalan när naturlandskapet, kulturlandskapet och den visuella upplevelsen vägs samman. Landskapen kan delas in i mindre områden i en mer detaljerad skala på lokal nivå. De gränser som har valts för indelningarna kan i den lokala skalan avvika.

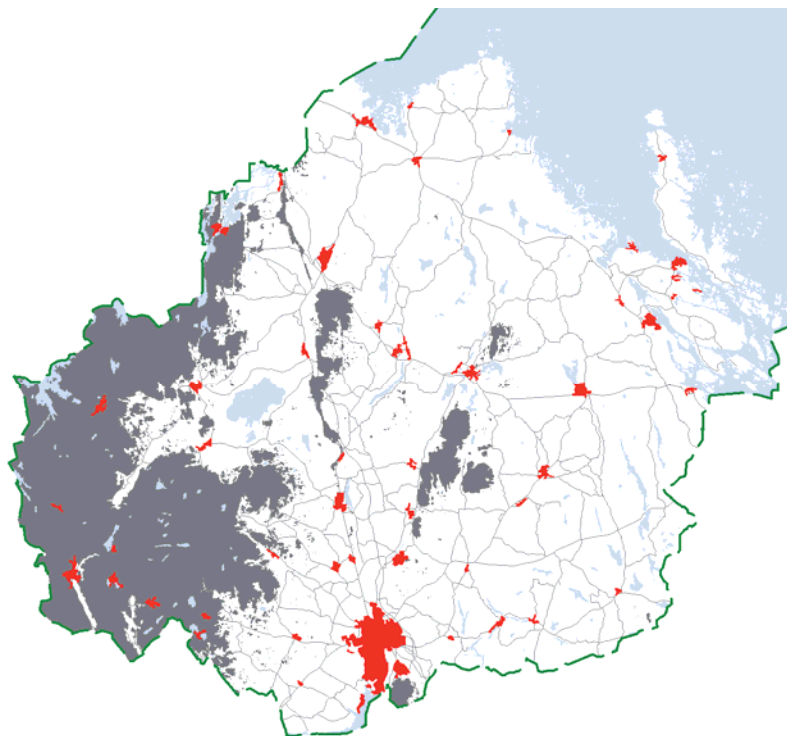

Bild 5
Huvudindelning i
terräng med låglänta
landskap och
backlandskap

I de centrala delarna
av analysområdet
utmärker sig
åsryggarna som
backlandskap.

Större delen av
området utgörs av
låglänt landskap.

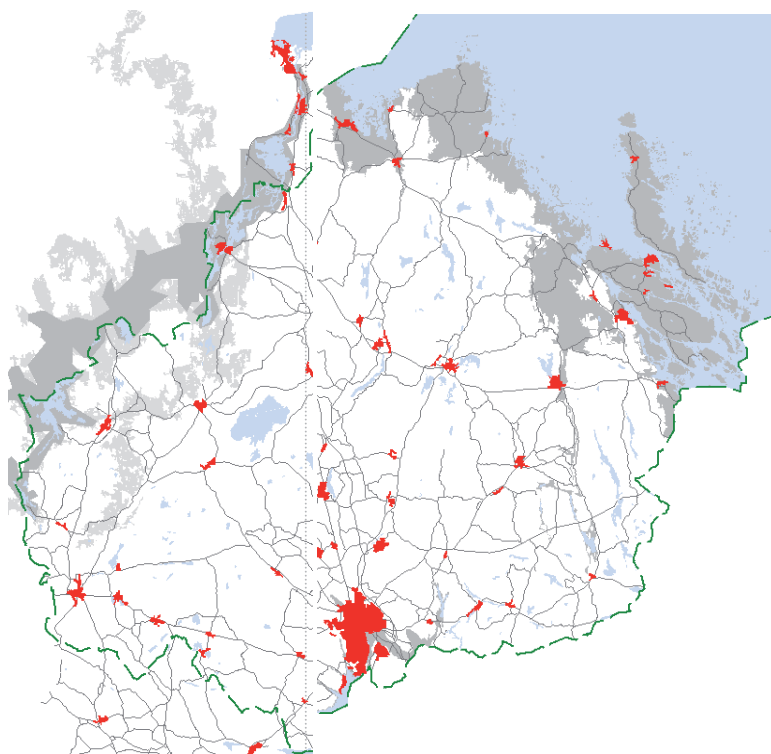

Bild 6 Inom kustlandskapet har terrängintervall utgjort en viktig del i avgränsningen som komplement till övriga tematiseringar

Inom dalälvslandskapet har avståndet till dalälven i kombination med höjdförhållanden utgjort underlag för avgränsningen.

Jämförelser har gjorts med karaktärisering av gävleborgs län samt med avgränsningen av riksintresset för Dalälven enligt 4 kap 2 § miljöbalken

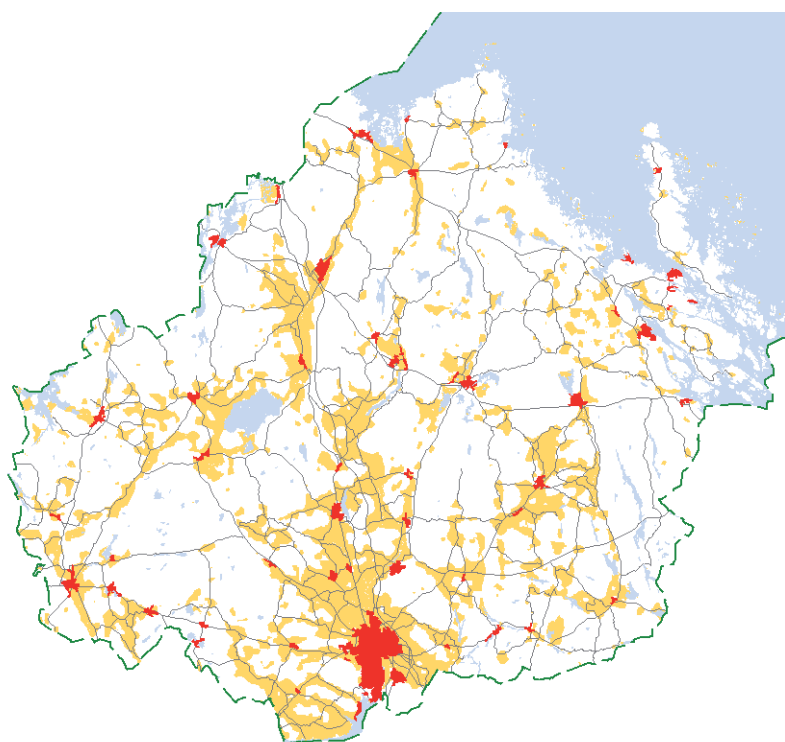

Bild 7 Huvuddragen i markanvändning

Södra delen av analysområdet är generellt öppnare. Större vatten förekommer i hela området.

Uppsala utgör den enda större staden. I övrigt finns många små tätorter spridda i hela området.

Vägstrukturen är finmaskig i odlingsbygderna medan skogsbygderna har sparsamt med vägnät.

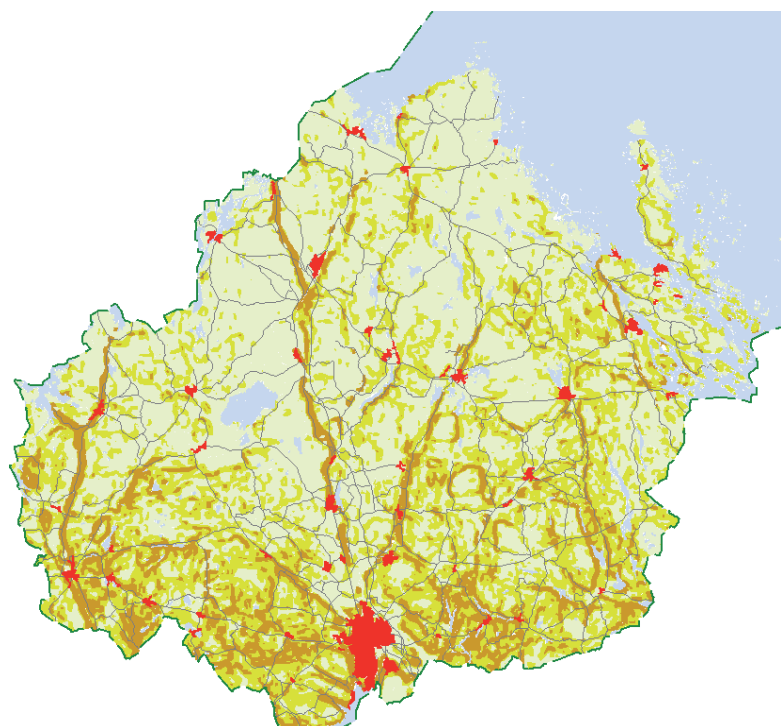

Bild 8 Huvuddragen i höjdvariation indelat i flackt, småkuperat och kuperat.

Åsarna och sprickdalslandskapet utmärker sig som kuperade områden medan slätter och det nordliga skogsområdet i huvudsak är flacka.

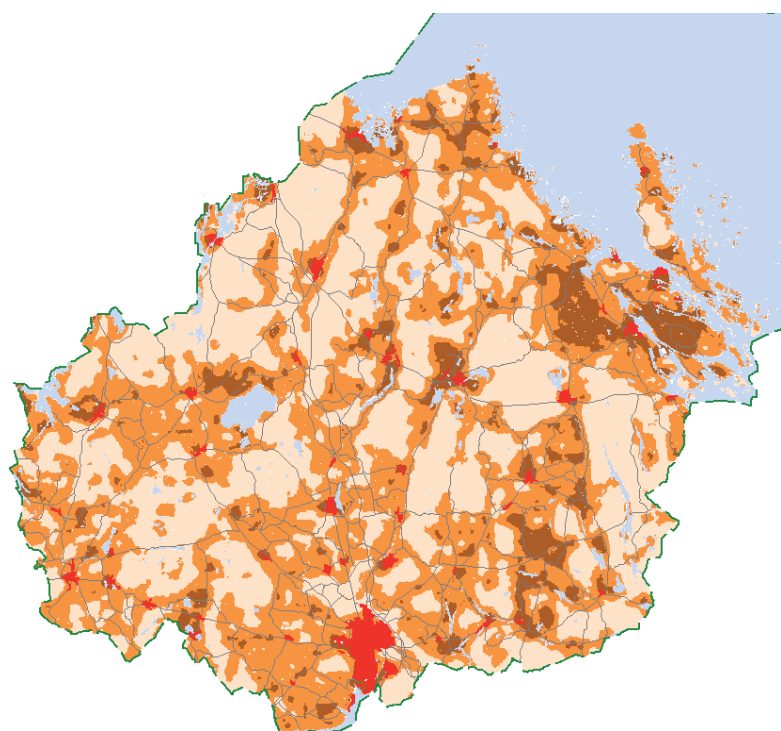
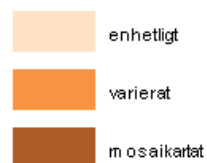

Bild 9 Huvuddragen i markvariation

Enhetligt, varierat, mosaikartat

De småbrutna, mosaikartade landskapen vid kusten och mellanbygdens odlingslandskap utmärker sig

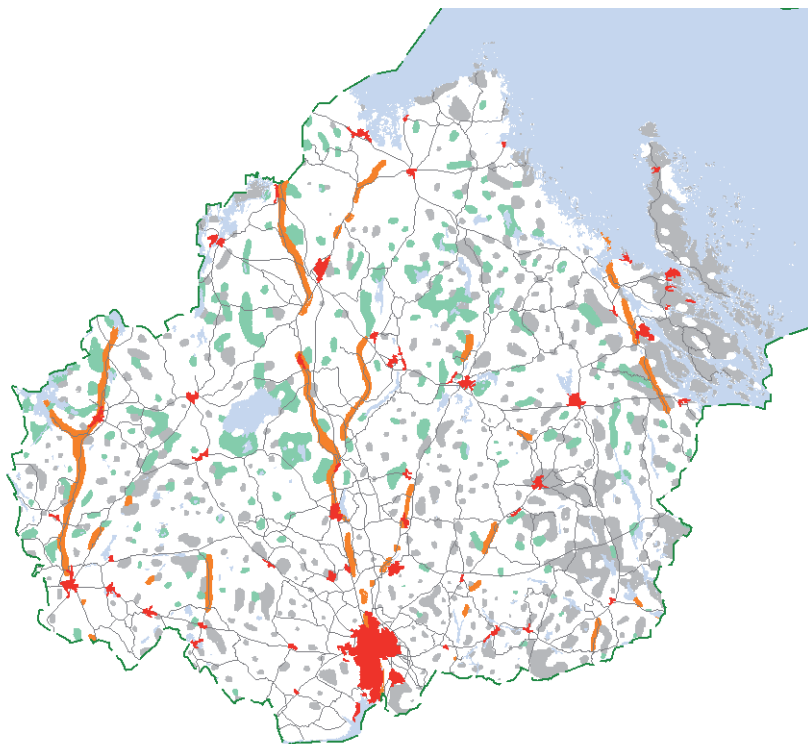

Bild 10 Särdrag utifrån jordarter

Hållrika marker mot kustområdet samt sprickdalslandskapet

Myrrika marker inom skogslandskapen

Grövre material och isälvsmaterial i åslandskapen

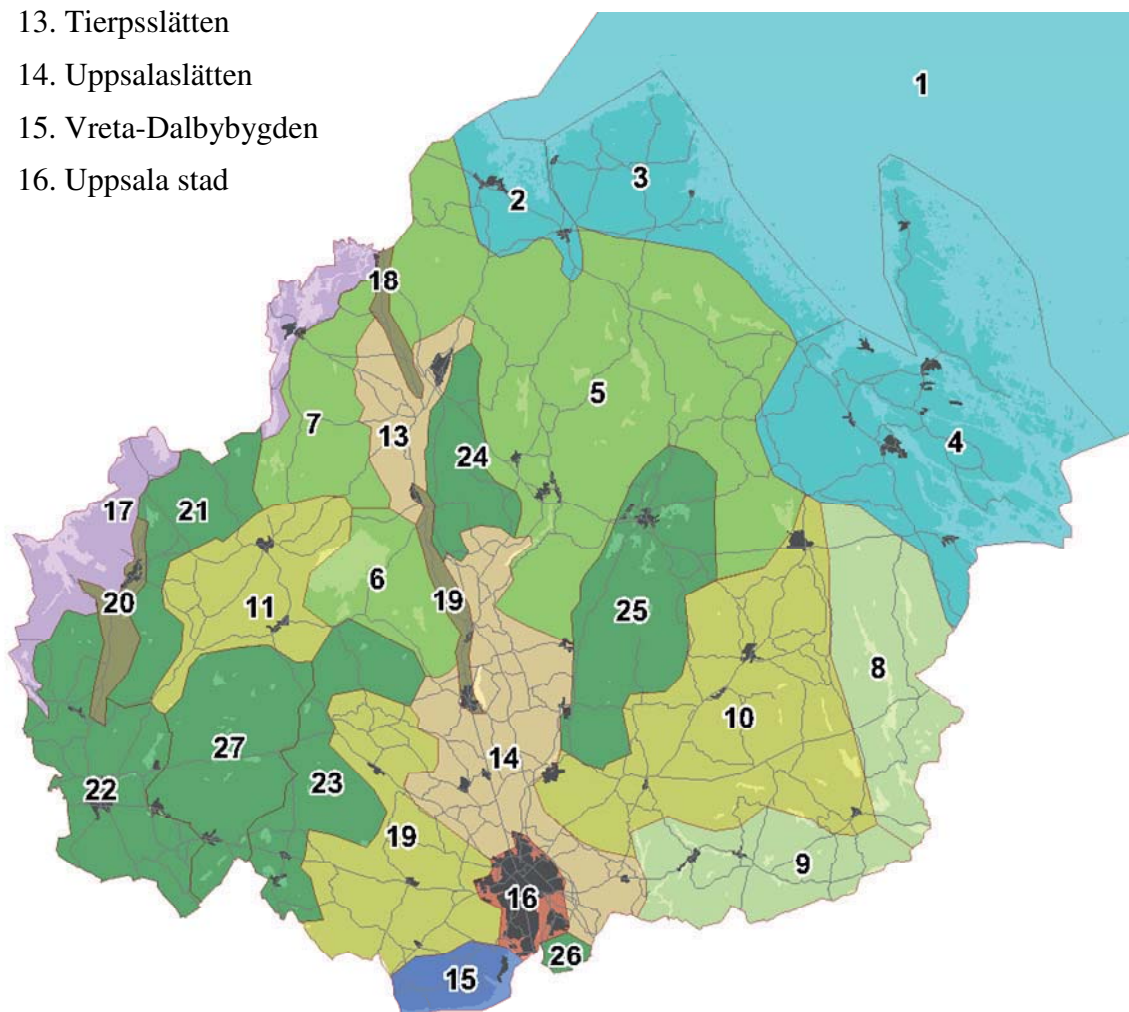
Bild 11 Huvudmönster som skapar landskapstyper och landskapsområden.

Materialet kompletteras med andra faktaunderlag och verifieringar i fält samt diskussioner med arbetsgrupp och externa referenser.

Gränserna ska ses som mer eller mindre breda zoner mellan landskapets karaktärsområden.

Landskapskaraktärer

1. Öppet hav	17 Nedre Dalälven
2. Skärplinge slättkust	18. Tierpsåsen
3. Norra Roden	19. Uppsalaåsen
4. Roslagskust	20..Dalkarlsåsen
5. Nordupplands skogslandskap	21. Tärnsjö skogsbygd
6. Tämnarenområdet	22. Västerlövstabygden
7. Djupa skogsbygd	23. Järlåsabygden
8. Vällenaområdet	24. Tierps höjdrygg
9. Fjällnoraområdet	25. Vattholma höjdrygg
10. Olands-Rasbobygden	26. Norra Lunsen
11. Östervåabygden	27. Vittinge skogsplatå
12. Vängebygden	
13. Tierpsslätten	
14. Uppsalaslätten	
15. Vreta-Dalbybygden	
16. Uppsala stad	

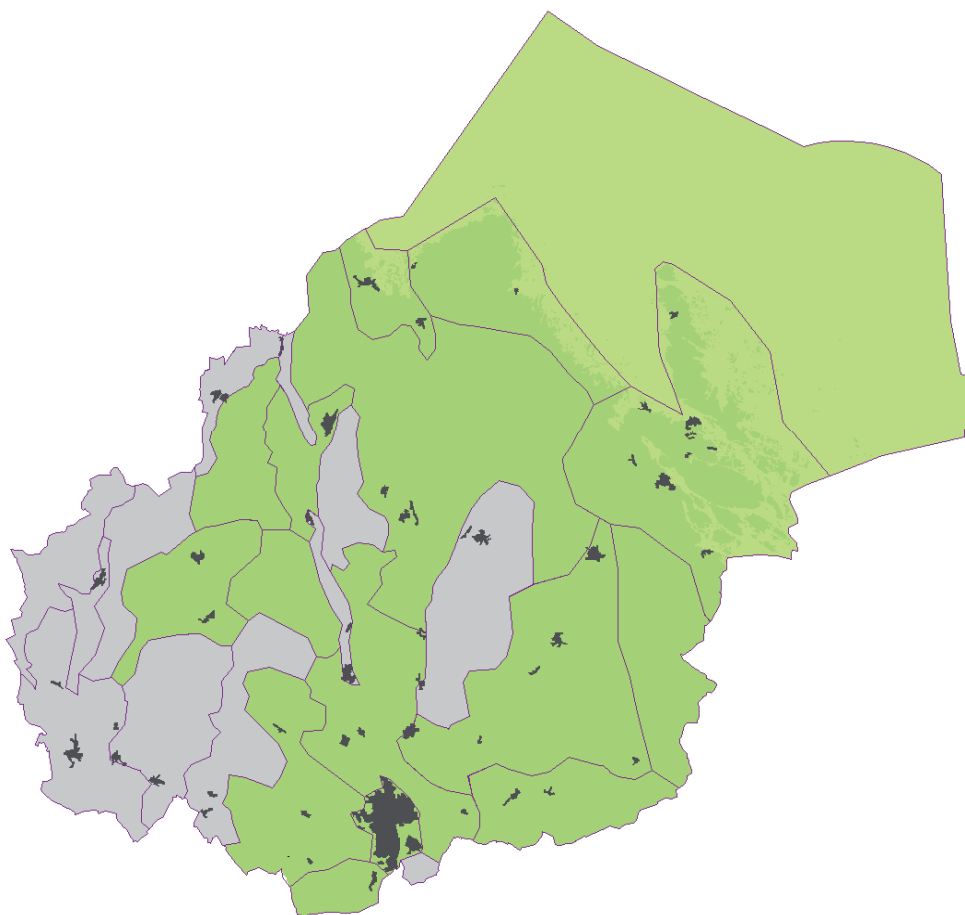
Låglänta landskap

Låglänta landskap

De låglänta landskapen karakteriseras av att ligga under 60 meter över havet. Norra delarna domineras av flack skogsmark och småskaliga böljande odlingslandskap. Södra delen kännetecknas av sjörika sprickdalslandskap och slättlandskap.

Landskapet bryts av genom kuperade åsbildningar och moränplataer som genom sin markant avvikande höjdkaraktär har klassats som backlandskap.

Kustlandskap
Skogslandskap
Spricksjölandskap
Odlingslandskap
Slättlandskap
Mälarlandskap
Urbant landskap

Kustlandskap

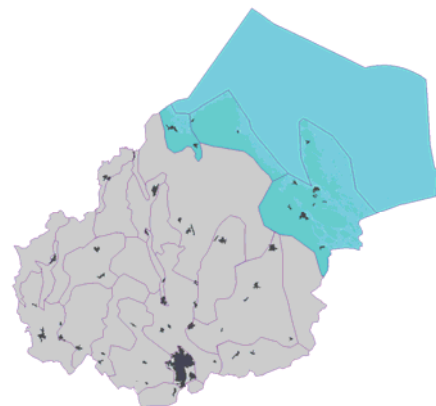
Låglänta landskap

Kustlandskapen utgörs generellt av geografiska områden som ligger under 10 meter över havet. Klimatet är starkt kopplat till närheten till havet och utmärks av försommartorka och milda vintrar. Flacka kustområden påverkas av havets vattenstånd och kan översvämmas vid stormar.

Kuststräckan är skogsdominerad och till största delen nordvänd eller västlig. Våg och vindverkan är på vissa ställen intensiv. Mot havet finns gott om svallade jordlager i form av berg i dagen eller klapperstensfält. Längre in i skärgården är det långgrund med havspåverkade sankmarker och avsnörda vikar. Vissa landområden är fortfarande starkt påverkade av havet med tidsvis vattensjuka sediment.

Kustbygden är starkt kopplad till kombinationen av fiske och småjordbruk. I vissa delar kan man se spår av bruket med landbyar och fiskelägen. Odlingsmarkerna är generellt småskaliga präglade av djurhållning med skogsbeten och ängsbruk. Kustlandskapet har kvar de traditionella dragen i högre utsträckning än andra landskap.

Kustlandskapet uppvisar en mycket varierande landskapsbild. Miljön är ofta skärgårdsliknande eller ålderdomlig till sin karaktär. Den utgörs av flacka småskaliga eller småbrutna odlingsmarker mellan småkuperade morännskogsområden eller hållmarker.

1. Öppet hav
2. Skärplinge slättkust
3. Norra Roden
4. Roslagskust

1. Öppet hav

Låglänta landskap
Kustlandskap

Nordvänt havslandskap utanför skärgården

Havet är ett vidsträckt, öppet och ensartat landskap där framför allt soluppgång och solnedgång blir mycket påtaglig. Vid Öregrund och Fagerviken kan man se solen gå ner i havet under sommaren vilket är ovanligt för östkusten. Naturtyper syns inte lika tydlig som på land.

Havet medverkar till en kraftig vågverkan och isskruvning på konstruktioner och ytterskär. Gränsområdet mot Gräsö ytterskärgård har en speciell långgrund havskaraktär med låga grund och skär. Genom landhöjning ökar antalet grynnor och skär och grunda havsvikar övergår till landområden.

Nordvänt

Ensartat

Öppet och vidsträckt

Vatten

Grynnor och skär

kraftig vågverkan och
isskruvning

västligt där solen går ner i
havet (öregrund,
fagerviken)

östligt med grunda
områden öster om Gräsö

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				<i>Berg i dagen</i>

2. Skärplinge slättkust

Låglänta landskap
Kustlandskap

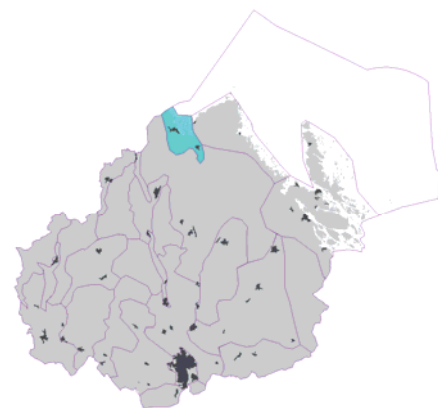
Låglänt slättkust vid Skärplinge och Karlholm.

Området är uttalat låglänt och flack kuststräcka med sediment och torvjordar och i vissa lägen sankmarker.

Karlholmsbukten kännetecknas av en mycket grund uppsprucken skärgård med bottensediment och avsnörda vikar.

Området vid Skärplinge har i vissa lägen vidsträckta utblickar, framför allt i nordväst-sydöstlig riktning som ger en karaktär av småskalig slättbygd.

Karlholmsområdet är mer slutet med småkuperad skogsmark som långsamt övergår i skärgård.

Låglänt och sankt

Odlar

torvrika jordar

uppgrundningskust

långgrund, flador, marina
våtmarker

Gamla ängslador

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

3. Norra Roden

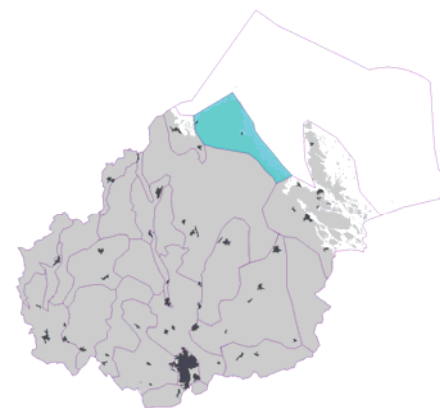
Låglänta landskap
Kustlandskap

Brutet skogsdominerat kustlandskap på Hållnäshalvön mellan Fagerviken och Forsmark

Västra delarna är mer kuperad med tydligt påverkad av våg och vindverkan. Det är en svallad stenig kuststräcka med klapperstensfält mot norr. Fagerviken och Fågelsundet är fiskelägen där fiskeindustri har präglat landskapet under lång tid. I fagerviken kan man vissa tider på året uppleva solens nedgång i havet.

Längs kuststräckan finns en mängd fritidshusområden mellan miljöer med stora naturvärden präglade av stora klapperstensfält och hållmarksskogar. Lingnåre ligger centralt placerat på Hållnäshalvön och är ett väl bevarat vikinga- och medeltida kulturresevat (sedan 2004). Här finns lämningar från gravfält och husgrunder.

Östra delarna är mer låglänt och präglad av stora orörda skogsmarker med våtmarker och sparsamt med bebyggelse. Flera områden är fågelrika och Natura2000-klassade. Ängskär utgör ett större fritidsområde med camping.

småskalig och ålderdomlig
odlingsbygd

fiskelägen och landbyar

fritidshusbebyggelse

äldre skogsmark gräns mot
havet

Stenigt/svallat

Långgrund

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

4. Norra Roslagskusten

Låglänta landskap
Kustlandskap

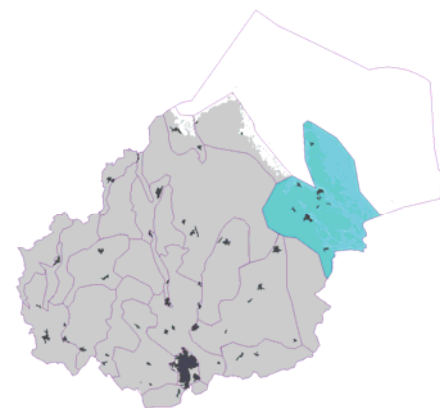
Småbrutet kustlandskap i Norra Roslagen

Norra Roslagen har en sprickdalsliknande skärgård med berg i dagen, tallhedskogar och smala odlingsdalar. Inåt landet är landskapet omväxlande böljande och småbrutet med småskaligt jordbruk och skogsbruk. Vissa partier har en mer öppen, slättliknande karaktär.

Området är rik på små byar med lång kontinuitet och i vissa lägen ett ålderdomligt landskap. Skärgården är rik på större områden med fritidshus.

Området har flera utpekade värden för odlingslandskapet och landskapsbilden och skärgårdsområdet är värdefullt för den samlade natur- och kulturmiljön.

Typiskt för området är den ständiga förändringen i landskapsbilden från öppnare flacka småslätter till kuperade sprickdalsliknande skärgårdsområden.

Berg i dagen

Småbrutet och småkuperat

Skogsrikt

långgrund småbruten
skärgårdsmiljö

stor variation flack slätt till
småkuperat sprickdalslikt

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

Skogslandskap

Låglänta landskap

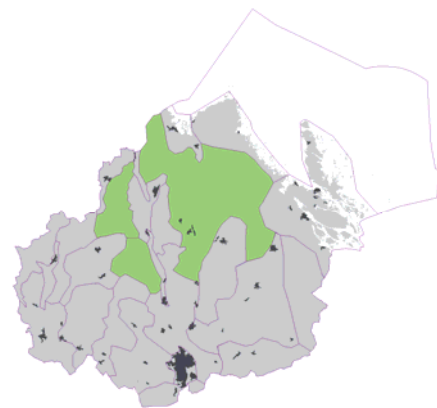
Det låglänta skogslandskapet domineras av enhetlig skogsmark rik på sjöar, myrar och torvmarker. Stora delar är relativt obebyggd med områden av höga naturvärden med sumpskogar och våtmarker.

Bebyggelsen ordnas i mindre byar och bruk, ett antal yngre tätortsbildningar samt spridd landsbygdsbebyggelse. Skogen bryts upp av mindre odlingsmarker och öppna hagmarker på sedimentjordar eller ängsmarker på torvjordar i anslutning till bebyggelsen.

Vissa delar vid större bebyggelsegrupper har en öppnare karaktär men landskapet domineras av tät gran och blandskog.

Skogsbygden koloniserades först under medeltiden genom utbyggnad av ensamliggande gårdar. Så småningom växte mindre byar fram där det var gynnsamt. Kring gårdarna fanns öppna småskaliga odlingsmarker som öar i det vidsträckta skogslandskapet. Jordbruket var inriktat på boskapsskötsel och stora delar av skogen kring byarna utgjorde betesmarker. I skogsbygden har det också funnits olika typer av fäbodrar för slätt- och mellanbygdens djurhållare.

Under utvecklingen av järnbruken växte befolkningen i skogsbygden kraftigt och behovet av träkol gjorde skogen värdefull. Bruken köpte upp stora mängder skogsmark och bönderna blev arrendatorer. Stora arbetsinsatser krävdes för kolning och körsel. På 1900-talet genomfördes en omfattande skogsplantering och igenväxning av landskapet. De kvarvarande byarna visar ofta upp ett småskaligt ålderdomligt odlingslandskap mitt i den relativt unga skogen.

5. Nordupplands
skogslandskap

6. Tämnaområdet

7. Djupa skogsbygd

5. Nordupplands skogslandskap

Låglänta landskap Skogslandskap

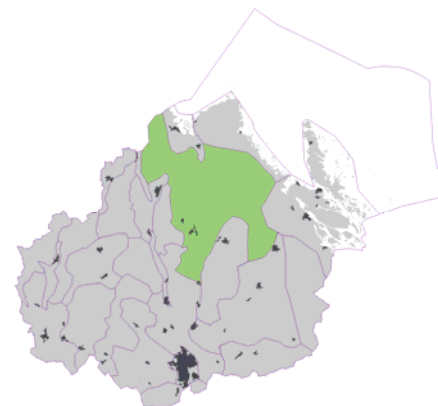
Sjö- och myrrikt skogslandskap i Norra Uppland

Området utgörs av ett flackt skogslandskap rik på sjöar och myrmarker Nordvästra delen präglas mer av storblockig morän medan den östra delen är mer hållrik. Florarna utgör ett stort myrskogsområde i de centrala delarna.

Bebyggelsen är huvudsakligen lokaliserad till mindre byar och bruk samt sentida tätorter. I anslutning till bebyggelsen finns ett uppbrutet småskalig odlingslandskap. Stora delar av området är obebyggda med storskalig produktionsskog.

Området är en Vallonbruksbygd med sjösystem som nyttjats för järnframställning genom dämmen och kanaler. I norra delen finns Forsmark och Lövstabruk bruksherrgårdar med tillhörande bruksbebyggelse. Norr om Tierp finns Strömsbergs bruk med omfattande bruksbebyggelse.

I södra delarna i anslutning till bruken i Örbyhus/Tegelsmora och Tobo finns öppna ängsmarker på övervägande flacka torvrika jordar. Örbyhus slott ligger i gränsen mot den öppnare slättbygden vid Vendelsjön.

flackt enhetligt
skogslandskap

rikt på sjöar, myrar och
torvmarker

byar och bruk

vallonbygd med
gruvverksamhet,
järnhantering och
bruksherrgårdar

spridd bebyggelse och
sentida småjordbruk

södra delen öppnare med
tätortsbebyggelse

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

6. Tämnnarenområdet

Låglänt landskap
Skogslandskap

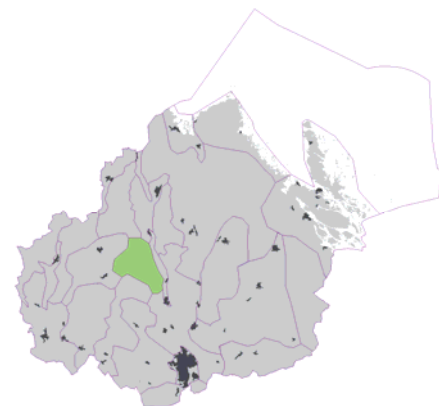
Myrrikt skogslandskap kring Tämnnaren

Området är relativt flackt med skogsmark på morän och inslag av sanktorvmarker.

Sjön Tämnnaren är en mycket näringsrik grundslättlandssjö med vatten ofta grumlat av uppvirvande bottensediment. Sjön omges till stor del av vassbälten. Sjön har sänkts i etapper, sammanlagt en och en halv meter, vilket har orsakat en ökad igenväxning av stränderna. Tämnnaren utgör upplands näst största sjö och utgör ett dominerande element i norra delen av området. De hydrologiska förhållandena påverkar kringliggande flacka skogsmarker. Stora delar är än idag svårbrukade.

På grund av omfattande dikning och uppdämning har området kunnat bebyggas och brukas småskaligt. Den bebyggelse som förekommer är relativt nutida.

I den sydvästliga delen övergår det flacka sankskogsområdet succesivt i ett mer kuperat skogslandskap.

Övergångszon mot
backlandskapet

Myrrikt, hydrologiskt
påverkad skog

Relativt obebyggt

Övervägande flackt
enhetligt skogslandskap

Sjönära

Sankskog

Torv-/Myrområden

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

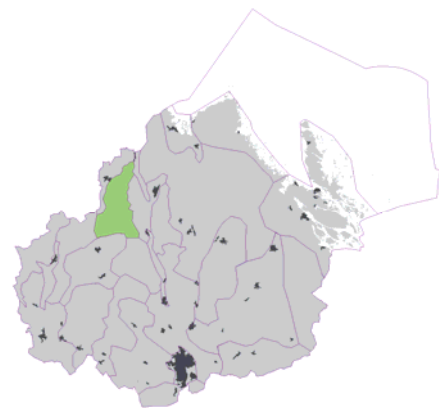
7. Djupa skogsbygd

Låglänt landskap
Skogslandskap

Myrrikt enhetligt skogslandskap längs Dalälven

Skogsbygden mellan tierpsslätten och dalälven utgörs av en relativt ensartad vidsträckt skogsbygd på övervägande moränjorlar. Stora områden är sankar med torvmarker och sjöar. Det utgör en övergångszon mellan det låglänta landskapet och backlandskapet där gränsen mot Dalälven är mer kuperad för att långsamt övergå i det flacka slättlandskapet vid Tierp.

Området är glesbyggt med få byar. Fäbodsdriften har varit utmärkande och skogsmarkerna användes troligen som både utmarksbeten och fäbodar för Tierpsslättens jordbrukare.

Övergång mellan låglänt
och backlandskap,
övervägande låglänt

Vissa partier myr- och
sjörika

Fäbodsbruk tydlig

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	<i>Myr</i>
<i>Backlandskap</i>	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

Spricksjölandskap

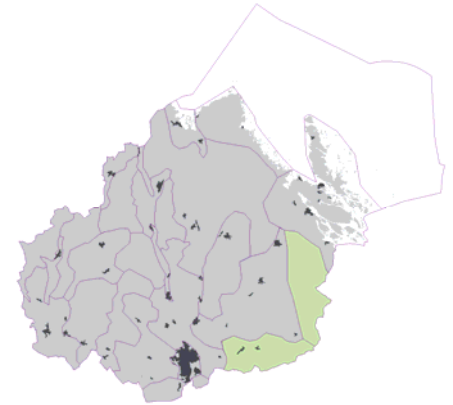
Låglänta landskap

Landskapstypen är övervägande skogslandskap med tydlig karaktär av sprickdalar. Det utgörs av kuperade skogsområden med långsmala dalar med odlingsmark eller sjöar. Sprickdalarna har en tydlig riktning nordväst sydöst eller norr söder.

Landskapet har ofta kraftiga höjdskillnader. Dalarna utgörs av långsmala sjöar eller mindre odlingsmarker omringade av branta bergshöjder.

Bebyggelsen är lokaliserad i gränsen mellan dalgången och de kulliga skogsmarkerna.

Den historiska användningen av den här typen av landskap varierar mellan skogsbygd och mellanbygd. Skogsbygderna är mer otillgängliga och har ofta koppling till järnframställning. Mellanbygdens spricksjölandskap är mer uppodlad men har fortfarande en övervägande karaktär av skogslandskap.

8. Vällenområdet

9. Fjällnoraområdet

8. Vällenområdet

Låglänt landskap
Spricksjölandskap

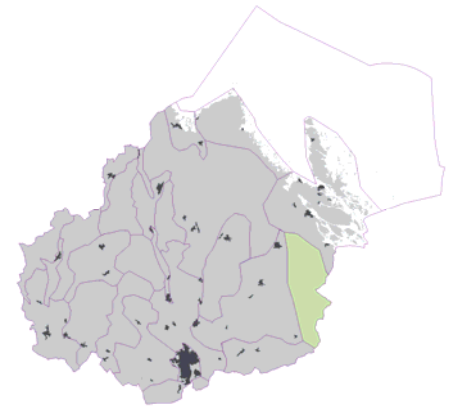
Flackt spricksjölandskap, skogsområdet mellan Knutby och Hargshamn

Skogsområdet kring sjöarna Vällen och Gisslaren är ett flackt sprickdalslandskap med liten mänsklig påverkan. Den på sina håll svårtillgängliga terrängen har bidragit till att bevara värdefull natur.

Sjön Vällen är en del i ett stort vattensystem med flera sammanbundna sjöar och vattendrag. Det utmärkande för Vällenområdet är den blockrika terrängen, det stora inslaget av ädla lövträd och de många små temporärt vattenfyllda sänkorna, sk glupar.

Järnbruken i Bennebol och Vällnora anlades på 1600-talet. Malmen till järnframställningen kom från Dannemora gruvor. Vid de båda bruken finns välbevarade industribyggnader och arbetarbostäder.

Längs vägsystemet vid sjöarna finns små bebyggelsegrupper av yngre bebyggelse, huvudsakligen av fritidskaraktär.

långsmala sjöar
skogsdominerat
kuperat
höga naturvärden
tydlig riktning norrsöder

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

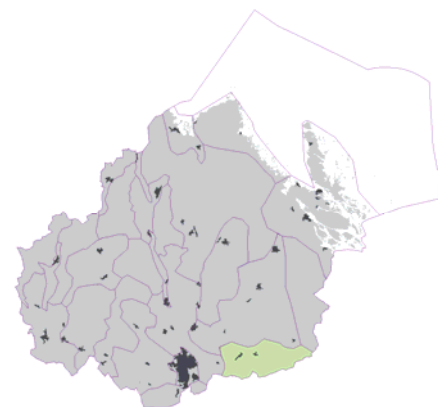
9. Fjällnora-Almungeområdet

Låglänta landskap
Spricksjölandskap

Skogsdominerat, mycket kuperat och sjörikt sprickdalslandskap mellan Funbo och Knutby.

Topografin präglas av korsande spricksystem i nordvästlig-sydöstlig respektive nordöstlig-sydvästlig riktning. Vid Almunge tätort, Ulvsbygden och kring sjön Fladen breder småskaliga odlingslandskap ut sig. I övrigt utgörs odlingsmarkerna av mer eller mindre sammanhängande stråk i de smala sprickdalarna. I skogsområdena domineras markytan av morän som på många håll är blockrik omväxlande med berg i dagen och smala torv(myrs)tråk i sprickdalarna. Från Funbo och vidare bort mot Vällenaområdet i öster finns gott om lövrika bestånd, ofta lokaliserade kring sjöarna.

Den tätare bebyggelsen (Funbo, Länna, Almunge) är lokaliserad nära sjöarna i ett pärlband längs landsvägen (väg 282) som går från väster mot öster genom området.

Dramatiska höjdskillnader

Bergiga skogshöjder

Långsmala dalar med sjöar eller odlingsmarker

Mindre tätorter och landsbygdsbebyggelse

Orörda marker

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

Odlingslandskap

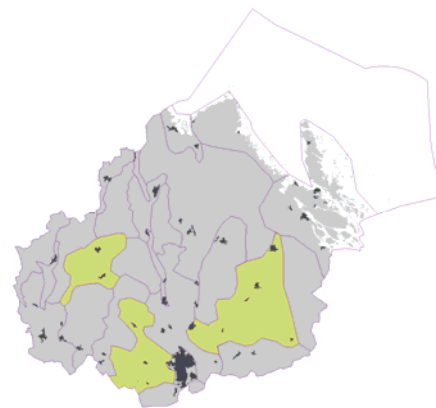
Låglänta landskap

Landskapstypen utgörs av småskaliga slättliknande odlingsbygder med både skogsbruk och jordbruk. Det skiljer sig från slättlandskapet genom skala och brutenhet, och en mindre öppen karaktär.

Odlingslandskapet har mer eller mindre vidsträckta flacka odlingsmarker uppbrutna av kuperade skogshöjder.

Odlingslandskapen är lokaliserade i områden där dikning var en förutsättning för odlingen. Ofta finns ett större åsystem eller sjösystem inom dessa landskap. Mellan odlingsmarkerna finns mer eller mindre kuperade höjder med skog eller betesmarker. I den östra delen är hållrika betesmarker och enar ett vanligt inslag medan de västra områdena utgörs mer uttalat av flacka odlingsmarker uppbrutna av kuperade moränhöjder med barrblandskog.

Landskapen är tydligt påverkade av en intensiv uttdikning och uppodling motsvarande den i slättbygden. Den uppbrutna karaktären har dock gett lite sämre förutsättningar för storskalig odling och djurhållning är mer dominerande.

10. Olands-Rasbobygden

11. Östervåabygden

12. Vängebygden

10. Olands-Rasbobygden

Låglänta landskap
Odlingslandskap

Brutet småkuperat odlingslandskap mellan Jälla, Knutby och Gimo kring Olandsåns dalgång.

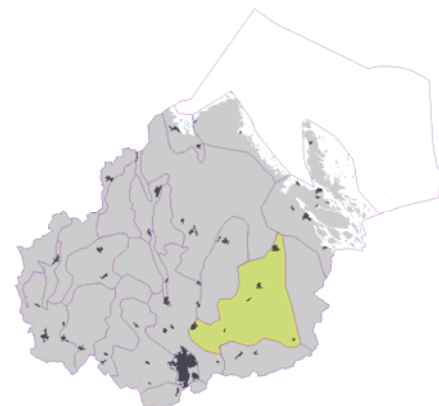
Landskapet är tydligt påverkat av både inlandsisen och uppgrundning med slipade bergshällar och sedimentdalar. Det är ett odlingspåverkat område med flacka öppna marker på sedimentjordar uppbrutna av öar av hållrika moränhöjder utnyttjade för bebyggelse och hagmarker.

Landskapet bryts igenom av Olandsåns meandrande dalgång som i vissa lägen breder ut sig över flacka ängsmarker vid högvatten. Området är i övrigt sjöfattigt med flera avsänkta sjöar.

Området är en mycket typisk mellanbygd och sammanfaller till stora delar med Olands tingslag. I vissa delar upplevs landskapet som ålderdomligt där den gamla odlings och bebyggelsestrukturen till stora delar är bevarad, till exempel Ekeby.

De södra delarna övergår gradvis i mer moränskogskaraktär innan den tydliga gränsen mot Uppsalaslätten. Här är inte mellanbygdens odlingskaraktär lika tydlig.

I sydöstra delen mot Knutby vid Rungarn och Norrgarn finns områden med mycket ädellöv i bryn- och hagmarker som har en lokal karaktär av herrgårdslandskap.

Uppbrutet, småskaligt, kuperat

Flacka öppna odlingsmarker

Hållrika höjder med betesmarker eller skog

Tydlig kulturhistorisk mellanbygd

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				<i>Berg i dagen</i>

11. Östervålabygden

Låglänt landskap
Odlingslandskap

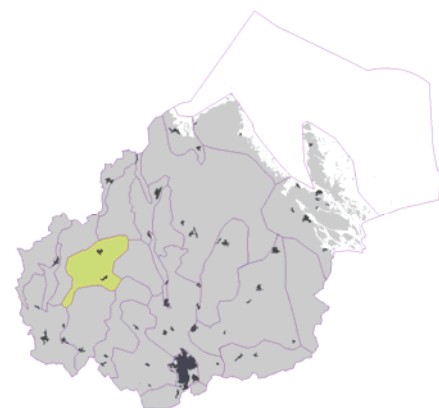
Småskaligt odlingslandskap kring Östervåla förbi Harbo och längs Vretaån ner till Huddunge.

Området utgörs av flacka odlings- och betesmarker, på vissa håll med tydlig hydrologisk påverkan. Marken i områdets östra delar vetter ner mot sjön Tämnaaren och delar av området översvämmas vissa tider på året. Under andra halvan av 1800-talet sänktes Tämnaaren och Vretaån vilket frigjorde nya bruksbara arealer i landskapet.

Odlingslandskapet kring Östervåla utgör närmast en kulturhistorisk mellanbygd. Den småskaliga åker- och betesmarken bryts bitvis upp av mindre skogspartier. Landskapet är i huvudsak öppet och flackt med inslag av träd och mindre skogspartier på de höjder som finns.

Bebyggelsen är i lokaliserad till landskapets höjdparter och består av bybildningar och ensamliggande gårdar, torp och backstugor samt de småskaliga tätorterna. I området kring Harbo förekommer rikligt med fornlämningar.

I området är djurhållning ett dominerande inslag i landskapsbilden. Hästhållning är ett vanligt inslag men boskaphållning förekommer också på flera håll i området och utgör ett inte obetydligt inslag i landskapsbilden.

Flackt

Sankt

Omväxlande

Småkuperat

Hästhållning och
småjordbruk

Spridd bebyggelse och små
tätorter

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

12. Vängebygden

Låglänt landskap
Odlingslandskap

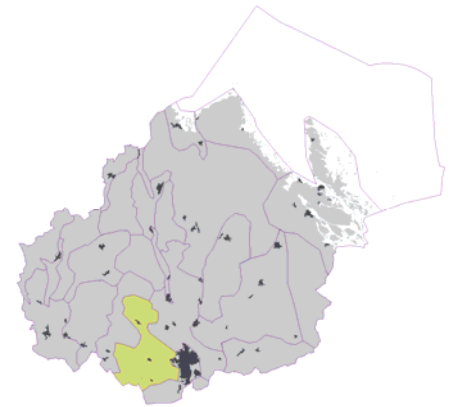
Böljande odlingslandskap kring Vänge och upp mot Jumkil.

Vängebygden utgör ett relativt öppet, brutet och böljade odlingslandskap med flacka lerslätter och kullriga moränhöjder. Området är relativt heterogent i rumslighet med tydlig växling mellan öppet/slutet. väster om Vänge finns sk de Geer-moräner som utgörs av storblockiga moränryggar.

Området tillhör slättbygden men skiljer sig från slättlandskapet genom att det är mer uppbrutet och omväxlande och saknar den ensartade storskalighet som slätten runt Uppsala visar.

Bebyggelsen utgörs till största delen av spridd jordbruksbebyggelse samt mindre byar. I närheten av Vänge ligger en av områdets bäst bevarade radbyar. Markanvändningen är åkerbruk och betesmarker.

Området går gradvis från det mer backiga skogslandskapet i väster till slättlandskapet i öster.

Böljande till kuperat
uppbrutet
omväxlande odlingsdalar
och skogsholmar
tydlig riktning östlig västlig
tydlig avgränsning mot
skogslandskapet
flytande övergång till
mälarbygden och
slättlandskapet

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			<i>Morän</i>
				Berg i dagen

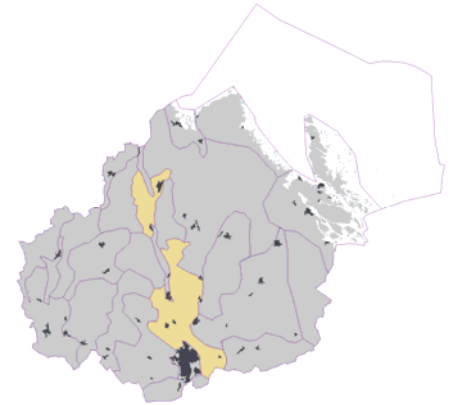
Slättlandskap

Låglänta landskap

Slättlandskapet domineras av uppodlade och utdikade lerslätter och större vattendrag. Det är ett flackt landskap med bördiga åkrar som sträcker sig ända in till bebyggelsen. Centralt placerat i slätterna finns meandrande vattendrag. Bebyggelsen är lokaliserad i mindre byar men i hög grad spridd över landskapet lokaliserat till gränserna mot mindre odlingsvärd mark. Slättlandskapen nyttjas av storskaliga jordbruk för spannmålsodling och oljeväxter samt vallodling.

Slättbygden utvecklades i takt med att nya marker avvattades. Stora delar av lerslätten har sannolikt aldrig beskogsats utan brukades så snart det var möjligt för foder, bete och odling. Under yngre järnålder bildades många av de byar vi kan se än idag. Trots goda förhållanden var de uppländska byarna relativt små.

På grund av stor efterfrågan från omgivande landskap odlades markerna intensivt och byarna saknade till slut helt betesmark. Slättbönderna bedrev därför ett samarbete med omgivande skogsbygder dit man sände djuren på sommarbete.

13. Tierpslätten

14. Uppsalslätten

13. Tierpsslätten

Låglänt landskap
Slättlandskap

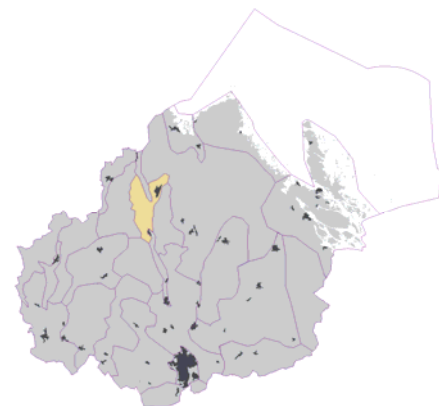
Flackt slättlandskap mellan Tämnaaren och Tierps köping

Landskapet utgörs av flack odlingsmark i nordsydlig riktning. Tämnaån delar slätten i två delar och meandrar fram i sedimenten. Vissa delar har inslag av torvjordar som ger en sankmarkskaraktär. Slätten övergår successivt till flack skogsbygd och det småskaliga odlingslandskapet i väster. Slätten avgränsas tydligt i öster av den skogsklädda höjdryggen.

Bebyggelsen utgörs till stora delar av små välbevarade byar och bruk. På åkrarna förekommer rikligt med gamla ängslador.

I den norra änden finns stationssamhället Tierps köping. Tierpsåsen skär in i norra delen och skapar tillsammans med höjdryggen i öster ett småskaligt väldefinierat slättlandskap i anslutning till Tierp.

I södra delen finns jordbrukssamhället Månkarbo där slätten avgränsas av Uppsalaåsen och skogslandskapet vid Tämnaaren.

Flackt, öppet och vidsträckt

Meandrande vattendrag

Låglänt, sankt

Tämnaårens dalgång

Storskaligt med vida vyer

Tydligt avgränsat mot omgivning

Jordbruk, åker, lera, torv

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

14. Uppsalaslätten

Låglänt landskap
Slättlandskap

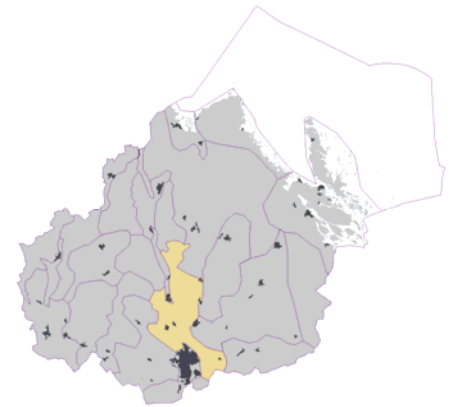
Storskaligt slättlandskap norr och öster om Uppsala stad.

Landskapet utgörs av bördig jordbruksmark på finsediment som ibland bryts upp av mindre moränhöjder med skog och bebyggelse.

Uppsalaslättens typiska karaktär är vidsträckta vyer åt flera väderstreck och stora arealer odlad mark.

Den södra delen är vidsträckt och öppen med Uppsala stads siluett som ett tydligt inslag. Bebyggelsen i landskapet består av spridd bebyggelse. Mindre tätorter förekommer i kommunikationsstråket i östra kanten. Den norra delen är mer uppbruten men den öppna vidsträckta karaktären finns kvar.

Slätten avgränsas med en tydlig övergång mot mer kuperade områden i öster och övergår mer successivt till ett uppbrutet och mer kuperat odlingslandskap i väster.

Flackt

Svagt böljande

Fyrisåns dalgång

Öppet

Homogent

Vidsträckt

Storskaliga Vyer

Åkermark, Jordbruk, lera

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäck	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

Mälarlandskap

Låglänt landskap

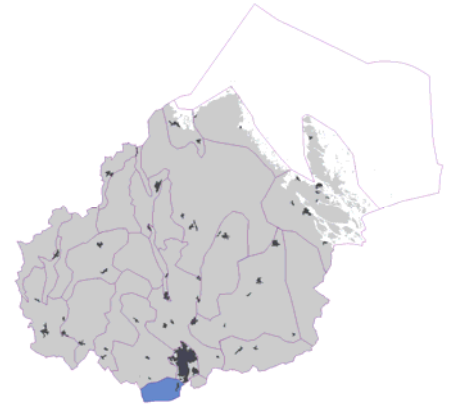
Landskapet i närheten av Mälaren är ett öppet landskap uppbyggt av breda sprickdalar och styv åkerlera. Landskapet har en hög andel löv i jämförelse med Uppland i stort.

Landskapet utgörs av flacka öppna jordbruksmarker och mer böljande inskurna dalgångar med vattendrag. Gränsen mot mälaren är till stora delar kuperat. Det är ett varierat landskap och i hög grad kulturpräglad.

Området är en mycket gammal kulturbygd som blomstrade redan under järnålder. Det är rikt på stora gårdar och radbyar. Närhet till mälaren skapade förutsättningar för kommunikation och utveckling av gods.

Redan under medeltiden utvecklades flera gods med underställda gårdar och senare uppfördes ett stort antal säterier, ofta som betalning för krigsbedrifter. Slott och herrgårdar uppfördes och på flera platser avhystes byarna och man tvingades bli torpare. Godsen utfördes med en avsiktligt estetisk planering enligt den tidens ideal med omsorgsfullt vald plats för godsen och konstfulla parklandskap. Genom skeppsbyggeri blev eken viktig och dominerande i godslandskapet.

Godsdriften har skapat ett speciellt landskap. Det är storskaligt med vidsträckta odlingsmarker, herrgårdar, alléer, parker och lövskogsplaneringar. Många platser uppvisar ett typiskt herrgårdslandskap med ekbevuxna betesmarker. De tillhörande torpen är också en viktig del och landskapet är rikt på slingrande småvägar med små torp på de sämre markerna.

15. Vreta-Dalbybygden

15. Vreta-Dalbybygden

Låglänt landskap
Mälarlandskap

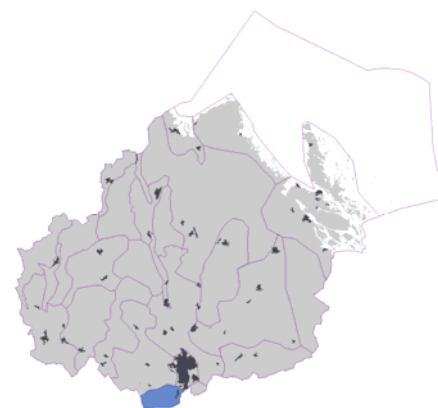
Böljande odlingslandskap i närheten av Mälaren

Området utgör ett flackt småbrutet och mycket öppet odlingslandskap. Området kring Vreta är rik på lummiga skogar med ek och hassel, öppna betesmarker och lundlika lövängar.

Mälarstranden utgör en förkastningslinje där släta hållar stupar direkt ned i vattnet.

I landskapet finns flera dalgångar med vattendrag i nordväst-sydöstlig riktning som mynnar i Mälaren. De gamla landsvägarna följer dalgångarna. Bebyggelsen utgörs av ensamgårdar och mindre byar i gamla gårdslägen från järnåldern med betespräglad mark och gårdsgravfält i närheten. Vid Wik finns ett herrgårdslandskap med stora inslag av ädellövträd i landskapet och strandängar.

Området utgör den nordligaste delen av en typisk mälarbygd där herrgårdslandskapet inte är lika utmärkande. Området är rik på äldre kyrkor placerade på strategiska platser i närheten av Mälaren.

Nära mälaren

Lövskogar

Herrgårdslandskap

Äldre kyrkor

Mycket gammal kulturbygd

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

Urbant landskap

Låglänt landskap

I det urbana landskapet är stadsbilden med bebyggelse, vägar och parkmiljöer det dominerande. Stadens karaktär påverkas dock i hög grad av det landskap som den utvecklats från och orsaken till att människan valt att bygga en samlingsplats just här.

Den historiska påverkan av det urbana landskapet styrs av när staden tillkom och hur den utvecklats. Olika tiders stadsbyggnadsideal, bränder eller översvämningar, bygdekultur och markanvändning påverkar i hög grad stadslandskapets utveckling från det att en stad grundades till dagens stadsbild.

Det utmärkande för det urbana landskapet är den mångfasetterade miljön som uppstår i den stora skalan medan det i vissa lägen kan vara mycket enahanda i den lokala skalan.

Det urbana landskapet har ofta en lång historisk kontinuitet men mycket sällan en hög grad av ålderdomlighet.

16. Uppsala stad

16. Uppsala Stad

Låglänt landskap
Urbant landskap

Staden på slätten, Uppsala med närområden

Staden karakteriseras av mötet mellan åsen, ån och slätten. Fyrisån rinner längs den förkastningslinje som delar staden i ett västligt skogsdominerat landskap. Karaktären av "staden på slätten" framstår tydligast från söder längs den knivskarpa gräns som Kungsängsleden mellan Gnistarondellen och Fyrisån utgör.

Västra sidan präglas av skogsbestånd med främst gammal grov tall som finns bevarade i större områden bl.a på åsen och i Stadsskogen. Öster om ån karakteriseras av småkulliga håll- och moränmarker som sticker upp ur leran.

Staden delas även socialt i två delar av Fyrisån. Östra sidan är en slättstad med handel och arbetarbostäder och västra sidan domineras av åsen och de administrativa verksamheterna uttryckta i universitetet, kyrkan och slottet samt överklassens bostadskvarter.

Uppsala stad präglas av rutnätsformen i nord-sydlig respektive öst-västlig riktning. Huvudgatorna fortsätter i raka landsvägar ut i angränsande landskapsområden. Rutnätet tillsammans med stadens placering mellan slätten och åsen skapar ett lokalklimat med skarpa vindar.

Staden uppkom i norra delen av de vattenvägar som gick från Östersjön via Långhundraleden norrut mot det dåvarande Uppsala. Knutpunkten med handel och hamn kallades då Östra Aros men bytte i samband med flytten av ärkestiftet i slutet av 1200-talet namn till Uppsala.

Mälarnära

Stadsskogar

Rutnätsstad

Hårdgjort, strikt, ordnat

Låg/bred stadsbild

Stor skillnad östra-västra sidan

Tydlig nord-sydlig orientering

Skarp gräns mot slätten

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

Backlandskap

Backlandskapen är belägna över 60 meter över havet. Den högsta punkten i Uppland sträcker sig strax över 110 meter över havet. Större delen av Heby kommun utgör backlandskap

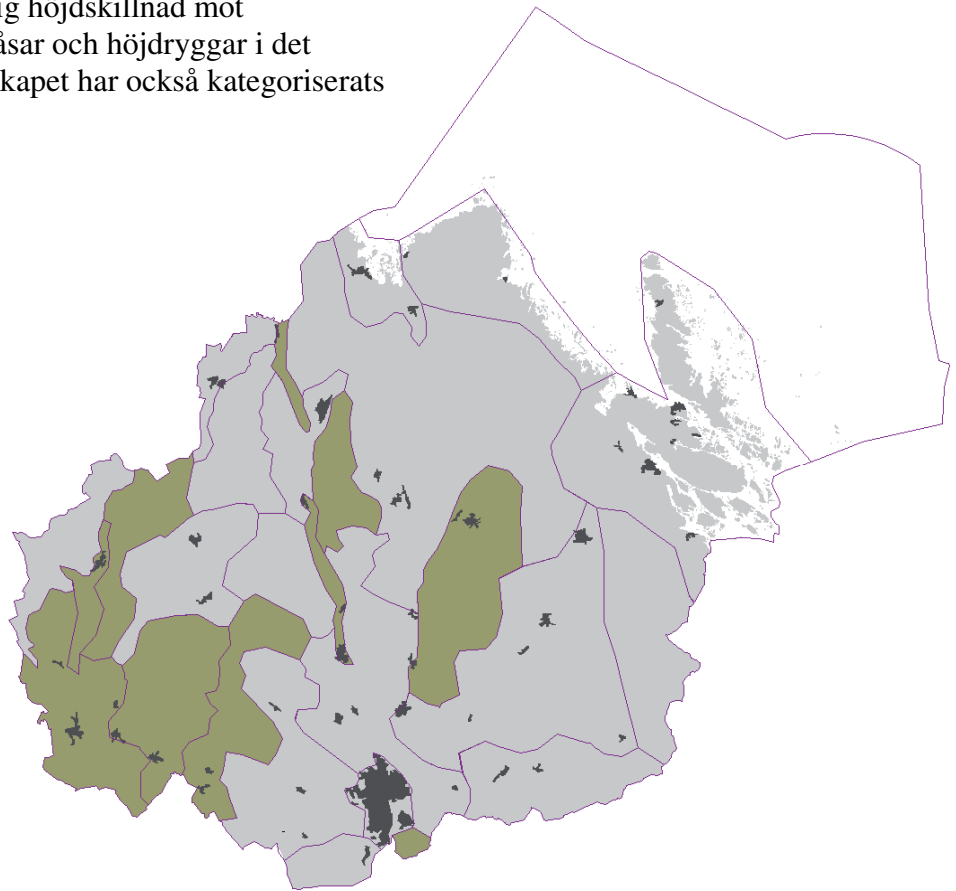
Backlandskapen är huvudsakligen skogsmarker och småskaliga odlingsbygder. De är relativt kuperade och varierade. Dalälven utgör en egen landskapstyp i gränszonen mot det låglänta landskapet.

Områden med tydlig höjdskillnad mot omgivningen som åsar och höjdryggar i det annars flacka landskapet har också kategoriserats som backlandskap.

Älvdalslandskap

Åslandskap

Skogsbacklandskap

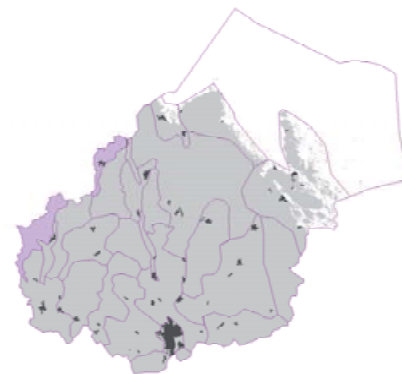
Backlandskap har i andra svenska analyser ofta benämningen mellanbygd. Då mellanbygd är ett kulturgeografiskt begrepp för medeltida odlingsbygder är det en olycklig benämning på en landskapstyp. I brittiska analyser används indelningen highland-upland-lowland. Upland betyder i direkt översättning högt eller backigt/kulligt landskap. Benämningen backlandskap ger därför en bättre uppfattning om hur landskapsbilden upplevs i området.

Älvdalslandskap

Backlandskap

Älvdalslandskapet är ett skogsdominerat landskap med vidsträckta fjärdar och smala forsar. Området är glesbyggt med byar och små samhällen. Historiskt har många av orterna inne i området haft en stor betydelse även för omkringliggande större samhällen. Jord- och skogsbruk har även idag en stark ställning i området vilket leder till öppnare områden omgivna av löv- och barrskogar.

Älvdalslandskapet ligger i gränslandet mellan låglänt landskap och backlandskap. Området utgörs av älvens fjärdar och forsar med omkringliggande översvänningsmarker. Det har sammantaget mycket höga värden för naturmiljön, kulturmiljön och friluftslivet.

17 Nedre dalälven

17. Nedre Dalälven

Backlandskap Älvdalslandskap

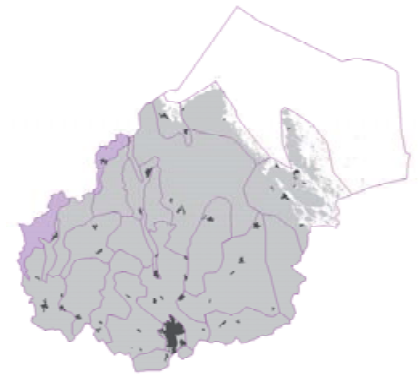
Skogsdominerat älvlandskap längs nedre Dalälven

Dalälven utgör ett säreget landskap som helt domineras av älven och den hydrologiska påverkan. I de nedre smalare förloppen visar älven ofta en nedskuren profil mot omgivande moränskogar som ger dramatiska höjdskillnader.

I flackare områden breder vidsträckta fjärdar ut sig i ett skogsdominerat landskap. Vissa områden är översvämmat långa tider på året på grund av fördämningar vid bruken.

Längs älven finns Söderfors bruk och Untra brukssamhälle där man nyttjat vattnet för energiutvinning.

Färnebofjärden väster om Tärnsjö är en av Sveriges nationalparker. Fjärden är unikt sammansatt med ett myller av liv i en mosaik av speciella miljöer. Myrmarker och barrskog med norrlandskaraktär möter sydliga lövskogar med inslag av ek och lind.

Stark hydrologisk
påverkan,
översvämningsmarker

Spolade hållar

Våtmarker, sjöar och älven

Skogsdominerat

Vattenkraft och
fördämningar

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

Åslandskap

Backlandskap

Åslandskapen finns på grovkorniga jordar med hedmark eller magra betesmarker. Ofta är åsarna bevuxna av tallhedskogar med en stor andel gammeltallar.

Bebyggelsen är lokaliserad i foten av åsen och det finns ofta äldre vägstruktur på krönet eller längs slänten.

Åsarna har sen lång tid tillbaka utnyttjats som en torrskodd kommunikationsled. Ofta möttes vattenleder och landleder där åsarna korsade större vattendrag, som tex i Uppsala. Jordbruken på slätten nyttjade också de skogklädda åsarna som betesmarker för djuren.

Åsarna visar en mer eller mindre dramatisk höjdskillnad mot omgivningen och utgör ett dominerande inslag i landskapsbilden från slättbygderna. I skogsbygden upplevs åsen framför allt genom det avvikande marktäcket med magra jordar och tallhed. Åsarna har ofta en pelarsalslik karaktär.

- 18. Tierpsåsen
- 19. Uppsalaåsen
- 20. Hebyåsen

18. Tierpsåsen

Backlandskap
Åslandskap

Åslandskap vid slätten vid Tierps köping mot Mehedeby

Området utgörs av en långsträckt rullstensås vars norra halva utnyttjas som farled där väg 600 (gamla E4:an) går. I norra delen ligger byn Mehedeby med bebyggelse som utvecklats i lager i åsslutningen mot Dalälven. Åsen bryter av slättlandskapet i Tämnråns dalgång och åsen, ån och moränryggen i öster möts i en smal passage. Här finns en mindre bebyggelsegrupp i den korsväg som bildades mellan vattenväg och landväg. I övrigt är åslandskapet relativt obebyggt.

På åsryggen växer en mager, gles ristallskog på sandig- grusig mark. Delar av Tierpsåsen utnyttjas som skogsbruk som uttrycks genom att delar av området kalhuggs. Landskapet har en tydlig höjdskillnad mot slättlandskapet och mot Dalälven. Även i gränsen mot skogslandskapen är gränsen tydlig genom förändring i vegetationen.

Kuperat
Rullstensås
Skogsdominerat
Höjdrygg
Risbevuxna tallbackar
Torrt
Långsträckt
Kalhyggen
Tallar
Tydligt avgränsad

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

19. Uppsalaåsen

Backlandskap
Åslandskap

Åslandskap mellan Månkarbo och Björklinge

Området utgörs av en rullstensås med mager, gles ristallskog. Gamla E4an (numer väg 600) går delvis på åsen som under lång tid nyttjats som färdstråk. Åsen var kraftigt svallat under landhöjningen som har gett upphov till vidsträckta klapperstensfält och strandvallar. Materialet som sköljts ur åsen lagrades om när det transporteras med vågorna med effekten på västsidan av böjda landtungor, krumuddar. Viksta stentorg utgör ett säreget område med vidsträckt klapperstensfält och martallar.

Området är kuperat och visar en tydlig gräns mot slättlandskapen i norr och söder. Vid åsfoten finns tätortsbildningar där bebyggelsen klättrar i lager efter lager upp på åssidan. På ryggen finns tallhedskog och grövre jordarter. Vid åsfoten finns ofta småskalig odling och betesmarker.

Åsen fortsätter söderut över Uppsalaslätten men har här inte lika dominerande påverkan på landskapsbilden i jämförelse med slättlandskapet. Uppsalaåsen sträcker sig från Tierpslätten i norr och dyker ner en bit in i Uppsalaslätten i söder för att dyka upp i landskapet igen strax norr om Uppsala stad för att åter igen försvinna ner strax söder om Uppsala.

Höjdrygg

Risbeklädda tallbackar

Långsträckt

Torrt

Farled

Kalhyggen

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

20. Dalkarlsåsen

Backlandskap
Åslandskap

Åslandskap mellan Heby och Tärnsjö.

Dalkarlsåsen utgör en del av Enköpingsåsen som sträcker sig från Mälaren via Enköping och Heby upp till Tärnsjö, där den delar sig i en västlig och en östlig gren. I trakterna kring Heby framträder åsen tydligast i landskapet norr om Heby tätort.

Området får sin karaktär av rullstensåsens sträckning och kännetecknas av den för området typiska sandiga marken. På åsryggen växer barrskog, i huvudsak grov, gles tallskog. I de lägre belägna delarna förekommer inslag av björk och gran.

Åsen har sedan gammalt nyttjats som farväg. Idag följer riksväg 56 åsens sträckning. Tidigare gick här också järnvägen mellan Gävle och Sala. Idag är järnvägen riven, men banvallen avslöjar fortfarande tydligt den gamla järnvägens sträckning.

Området är i huvudsak obebyggt, dock finns viss spridd bebyggelse belägen längs åsfoten och i norr ligger Tärnsjö tätort.

Tallhedar

Klappersten

Sandigt

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

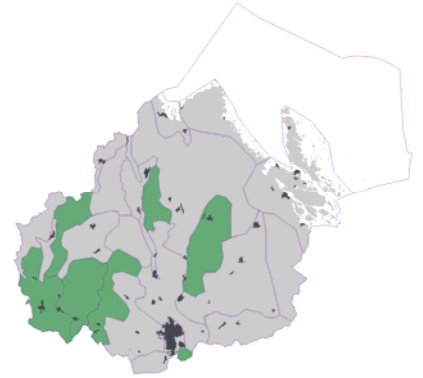
Skogsbacklandskap

Backlandskap

Skogsbacklandskapet domineras av skogsmark på morän och är relativt rik på sjöar och myrmarker. Vissa delar vid större bebyggelsegrupper har en öppnare karaktär. Andra områden är obebyggda med vildmarkskaraktär eller norrlandskaraktär.

Bebyggelsen ordnas i mindre yngre tätortsbildningar samt spridd landsbygdsbebyggelse. Skogen bryts upp av mindre odlingsmarker och öppna hagmarker på sedimentjordar eller ängsmarker på torvjordar i anslutning till bebyggelsen.

Precis som det låglänta skogslandskapet koloniserades bygden först under medeltiden genom utbyggnad av ensamliggande gårdar. Troligen var fäbodsbruket mer uttalat i skogsbacklandskapet och i vissa delar utgjorde skogen en viktig resurs som betesmark åt de intensivt uppodlade slätt- och mellanbygderna.

- 21. Tärnsjö skogslandskap
- 22. Västerlövstabygden
- 23. Järlåsabygden
- 24. Tierps höjdrygg
- 25. Vattholma höjdrygg
- 26. Norra Lunsen
- 27. Vittinge skogsplata

21. Tärnsjö skogslandskap

Backlandskap
Skogsbacklandskap

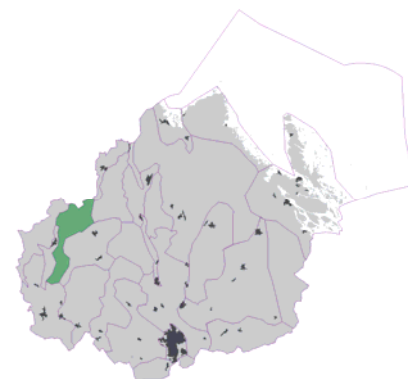
Skogsdominerat backlandskap öster om Tärnsjö.

Landskapet utgör gräns mot åsen i väster och odlingslandskapet i öster. Åslandskapet planar här långsamt ut i ett vidsträckt skogslandskap. I öster bryts skogslandskapet successivt upp och övergår till ett öppnare odlingslandskap.

Området domineras av barrskog som bitvis utgörs av nästan helt orörd skog. I närheten av Kerstinbo ligger till exempel Pelarsalen, ett område med 250-åriga tallar och 150-åriga granar. Längre öster ut ligger Rävkilarnas naturreservat, ytterligare ett område med karaktäristisk gammelskog.

Skogarna runt Tärnsjö och norr ut är i stora delar obebyggda och den bebyggelse som finns är i huvudsak samlad i ett antal byar.

Området utgör skogsbygd som utnyttjats för kolning och fäbodan men har relativt litet inslag av odlingsmarker till skillnad från till exempel den norduppländska skogsbygden.

Skogsdominerat
Ensliga skogar
Grova jordar
Gräns mot dalälven
Gräns mot odlingslandskap
Bergigt, blockrik morän

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				<i>Berg i dagen</i>

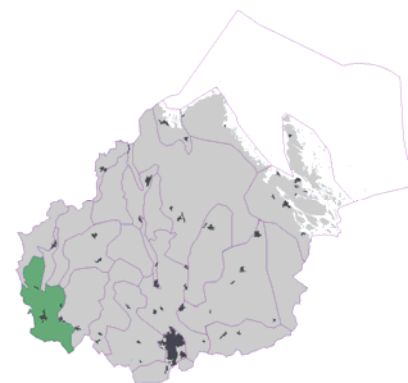
22. Västerlövstabygden

Backlandskap
Skogsbacklandskap

Kuperat odlingspåverkat skogsbacklandskap i de sydvästra delarna av Heby kommun.

Området utgörs till största delen av näringsfattiga moränjordar beväxna med barrskog. I området kring Heby tätort bryts moränmarken upp av större sammanhängande odlade lerjordar som stäcker sig söder ut längs Örsundaåns dalgång och öster ut mot Vittinge. Insprängt i åkermarken finns lägre bergsområden samt hag- och hållmarker. Lövträd som lind och lönn förekommer i anslutning till det odlade landskapet. På höjder i odlingslandskapet växer gran, tall och björk. I områdets norra delar finns torvmossar och från söder till norr löper Enköpingsåsen förbi Heby tätort genom området.

Området utgör skogsbygd med stora inslag av odling i anslutning till bebyggelsen. Landskapet är mycket varierat och skogen bryts längs vägnätet upp av ett öppnare jordbrukslandskap. Framförallt de södra delarna av området har en öppnare karaktär som i högre utsträckning domineras av småjordbruk. Över hela området finns 1800-talsbebyggelse i byar och spridda gårdar. I dalgången längs Örsundaån framträder de gamla byarna extra tydligt i landskapet.

Skogsbygd

Odlingspåverkat

Kuperat

Morän och finsediment

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	<i>Öppen mark</i>	Småkuperat	Varierat	<i>Finsediment</i>
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

23. Järlåsa skogsbygd

Backlandskap
Skogsbacklandskap

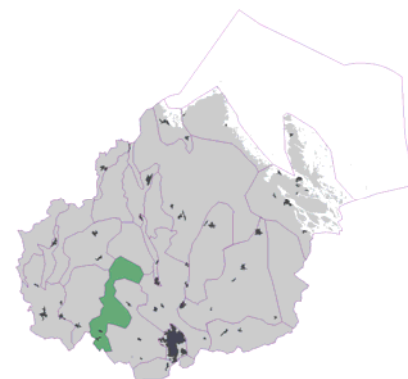
Moränbacklandskap mellan Järlåsa och Tämnnarenområdet.

Området utgör ett övergångslandskap mellan låglänt och backlandskap och karakteriseras av flack enhetlig skogsmark på morän. Landskapet är en typisk skogsbygd och har troligen utgjort sommarbetesmark åt slätterna i öster.

I de södra delarna vid Järlåsa finns nutida bebyggelse. I övrigt är det ett ganska obebyggd skogslandskap. Landskapet kring Järlåsa är till övervägande del skogstrakt men med inslag av öppna marker vid bebyggelsen. Trakten är rik på sjöar

Landskapet kring Jumkilsån i den norra delen har norrlandskaraktär med näringsfattiga vattendrag och sjöar samt myrmarker.

Jumkilsån har stor fallhöjd och forsande vatten vilket är ovanligt för det flacka Uppland. Ulleråkers allmänning är ett stort och särpräglat skogsområde med blockrik, storblockig morän, stort inslag av s.k. glupar med omgivande lundvegetation. Här möts nordliga och sydliga arter kring den biologiska norrlandsgränsen. Området är småkuperat och övergår successivt i det flackare landskapet vid Tämnnaren i norr.

Skogsdominerat

Sjörikt

Nutida bebyggelse

Norrlandskaraktär

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

24. Tierps höjdrygg

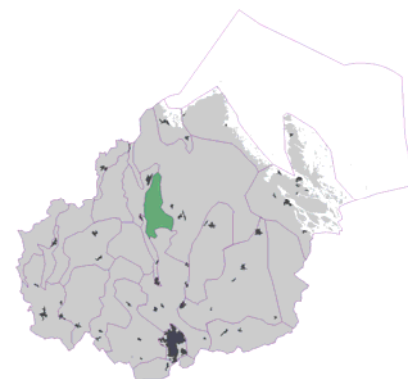
Backlandskap
Skogsbacklandskap

Skogsbacklandskap mellan Tierpsslätten och Vendelbygden

Området utgörs av en höjdrygg på morän bevuxen med skog. Delar av området utgörs också av isälvsmaterial. Vissa sträckor är kuperade och det är till skillnad från anslutande skogsområden magrare och torrare.

Skogen är relativt obebyggd med stora ytor produktionsskog.

Landskapet utgör kulturhistoriskt en del av skogsbygden i norra Uppland och nyttjades sannolikt som fäbodsmark och ängsmark för odlingsbygderna i närheten. Större delen av området har varit obebyggd skogsmark med myrar och ängsmarker. I sydöstra delen mot Vendel fanns flera små skogsjordbruk, till exempel ensamgården Kisberg med rötter i senmedeltiden.

Moränrygg
Enhetlig skog
Relativt obebyggd
Grovkorniga jordar
Magra/Torra marker
Ekinslag

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

Andersby

25. Vattholma höjdrygg

Backlandskap
Skogsbacklandskap

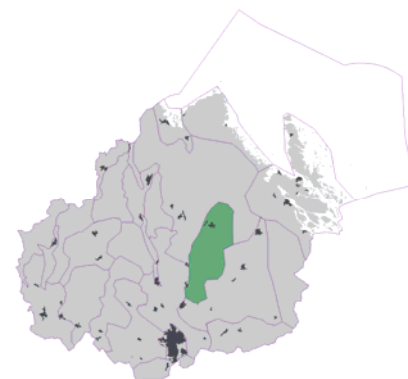
Skogsbacklandskap mellan Vattholma och Österbybruk

Området utgörs till största delen av skogsmark på åsmaterial och blockrika moränmarker. Vissa delar är obebyggda och nyttjas för storskalig produktionsskog.

I norra delen av området ligger Österbybruk och Dannemora gruvor där järnmalm har brutits sedan slutet på 1400-talet. Här finns industri- och bostadsbebyggelse från 1700-talet. Österbybruks herrgård dominerade området länge och utgör ett av Vallonbruken i Uppland.

Vattholma i den södra delen gränsar mot Uppsalaslätten och var även det ett Vallonbruk. Orten har på senare tid utvecklats till ett stationssamhälle.

Vid Andersby ängsbackar finns det kvar ett ålderdomligt kuperat och småskaligt odlingslandskap med slingrande bruksvägar, små åkerlappar och steniga hagmarker. I den östra delen återfinns Morkarla som är en gammal skogsbygd med kopplingar till järnbrytning.

Höjdrygg

Kuperat åslikande landskap

Vattholmaåsen ingår

Skogsdominerat

Grovsediment och blockig morän

Stor höjdskillnad mot omgivande slätt och odlingslandskap

Grovkorniga jordar

Magra/Torra marker

Ekinslag

Lärkinslag

Järnbruk och järnbrytning

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

26. Norra Lunsen

Backlandskap
Skogsbacklandskap

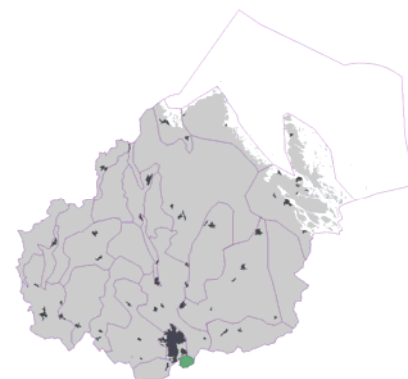
Skogsbacklandskap söder om Uppsala

Området utgörs av en bergplatå med skog på morän som fortsätter söderut in i Knivsta kommun. Lunsen är ett av de största sammanhängande skogsområdena utanför Sveriges skogsbygder som inte genomkorsas av en bilväg. Det är ett stort område bestående av skogs- och myrmarker med höga naturvärden. Skogen är obebyggd sånär som på enstaka torpställen.

Området utgörs av en flack platå med i mer eller mindre markerade kantsluttningar. Platån utgörs av en småkuperad mosaik av hållmarker och små myrar en större sammanhängande yta Torvmarker på den flacka platån är grunda och ofta flikiga. Hela området är utpekat som natura2000.

Nästan hela området har historiskt utnyttjat som skogsbete och öppna kärr och fuktmarker nyttjades som slåttermark. En stor del av skogen har inte alls eller endast måttligt berörts av skogsbruk de senaste hundra åren.

Vid Lunsens östra bryn och kring några tidigare torpställen inne i skogen finns partier som ännu har hag- eller ängskaraktär.

Morän

Barrskog

Obebyggt

Högplatå

Småkuperat

Mosaikartat

Hållmarker

Myrar

Historisk skogsbygd med betesdrift

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	Myr
Backlandskap	Öppen mark	<i>Småkuperat</i>	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				Berg i dagen

27. Vittinge skogsplatå

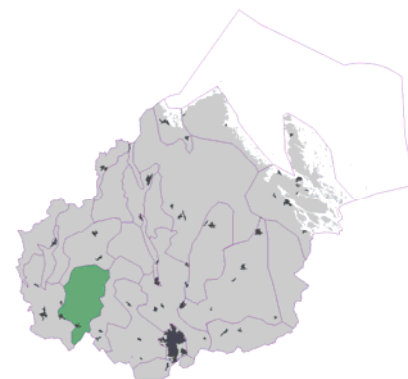
Backlandskap
Skogsbacklandskap

Kuperat sjörikt skogsbacklandskap mellan Heby och Harbo

Landskapet norr om Vittinge utgör en skogsbevuxen kuperad högplatå med mycket berg i dagen och blockrika moräner. Tallmossen mitt i området utgör upplands högsta punkt med 118 meter över havet. Det är rikt på myrmarker och näringsfattiga naturligt sura sjöar. Naturmiljön är ovan den blabla och vegetationen har norrlandskaraktär med myrar, mossar, tall och björk. Vissa områden har även inslag av ek och andra ädellöv. Området upplevs ensligt och tyst.

Markanvändningen domineras av storskaligt skogsbruk. I den södra delen finns smala odlingsstråk i anslutning till ensamliggande gårdar längs vägstråken. Området är en tydlig skogsbygd. Flera ortnamn vittnar om att det nyttjats för fäbodan och sannolikt även kolning.

Skogen är väldigt gammal på sina håll, stora granar och tallar. Öster om vägen mellan Östfora och Järlåsa ligger en rullstensås som utnyttjas som grustäkt.

Högplatå omgiven av mosaikartad eller kuperad odlingsmark

Kuperat

Bergig blockrik morän

enhetlig skog med sjöar och våtmarker

ensligt med naturvärden och tystnad

Enstaka ställen med små odlingsmarker

historisk skogsbygd

Ingående huvudelement och särdrag enligt GIS-analys

Höjdnivå	Marktäcke	Höjdvariation	Markvariation	Jordart
Låglänt	Skog	Flackt	Enhetligt	<i>Myr</i>
Backlandskap	Öppen mark	Småkuperat	Varierat	Finsediment
	Bebyggelse	Kuperat	Mosaikartat	Grovsediment
	Vatten			Morän
				<i>Berg i dagen</i>

Fortsatt arbete

Landskapsanalysen kan fungera som ett underlag för

- arbetet med utveckling och bevarande av landskapsbild
- värdering av landskapsbild
- referensanalys för lokala landskapsanalyser
- översiktsplanering för vindkraft

Källor

GIS-material

Naturtyper i Uppland, Upplands Flora

Det gröna uppland, Fåglar i Uppland

Broschyrer om naturområden

Böndernas Uppland, odlingslandskapet genom tiderna. Upplandsmuseet

Häradskartor

FMIS fornlämningsregister,
Riksantikvarieämbetet

Översiktsplaner

Internet, Wikipedia och Hembygdsbeskrivningar

Erfarenheter hos handläggare på kommunerna